

ရက်စွဲ

- -

ပို့

ဓမ္မဒါနပြုအပ်ပါသည်။

၂၆

**သက္ကပဉ္စဝတ္ထုတွင် မြတ်စွာဘုရားက သိကြားမင်းအား
ဟောကြားတော်မူခဲ့သည့် ဂါထာတော်**

သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနာတိ၊
သဗ္ဗရသံ ဓမ္မရသော ဇိနာတိ။
သဗ္ဗရတီ ဓမ္မရတီ ဇိနာတိ၊
တဏှာက္ခယော သဗ္ဗဒုက္ခံ ဇိနာတိ။

တရားအလှူသည် အလှူအားလုံးကို အောင်နိုင်၏။
တရားအရသာသည် အရသာအားလုံးကို အောင်နိုင်၏။
တရား၌ မွေ့လျော်ခြင်းသည် မွေ့လျော်ခြင်းအားလုံးကို အောင်နိုင်၏။
တဏှာကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်သည် အလုံးစုံဆင်းရဲကို အောင်နိုင်၏။

(ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိတော်၊ နှာ-၆၄။ ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိတော်မြန်မာပြန်၊ နှာ-၆၀)

**အိန္ဒိယနိုင်ငံမှလာ၍ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံတွင် အဋ္ဌကထာကျမ်းမြတ်ကြီး
ကျမ်းပြုတော်မူသော အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ သြဝါဒမြွက်ကြားချက်**

“စကြဝဠာအပြည့် ထိုင်နေတော်မူသော ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ရဟန္တာ
တို့အား ပစ္စည်းလေးပါး ဒါယကာအဖြစ် ကပ်လှူပူဇော်ရခြင်းထက် ၄-ပါးမျှ
ရှိသော ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်မြတ် တစ်ကြောင်း၊ တစ်ဂါထာ၊ တစ်ပိုဒ်ကို သင်အံ၊
လေ့ကျက်၊ ပို့ချ၊ ဆွေးနွေး၊ ဟောပြော၊ ဖြန့်ဝေခြင်းက ပို၍မြတ်၏”ဟု
အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည် “သက္ကပဉ္စဝတ္ထု”တွင် ဖွင့်ဆိုမိန့်ကြားတော်မူခဲ့
ပါသည်။

(ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယတွဲ၊ နှာ-၃၅၂)

သာသနာရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

ပက်ဏ္ဍက နမက္ကာရ

အိမ်ရွှေယျ ဘုရားရှိခိုးကြီး

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ
သာသနာရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာန
ကမ္ဘာ့အေးစာပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

စာအုပ်တန်ဖိုး - ၂၁၀၀ ကျပ်

သာသနာရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန၊ ကမ္ဘာ့အေးစာပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကင်းမြို့၌
ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးနိုင်အောင်မိုး
မှတ်ပုံတင်အမှတ် (၀၀၁၀၄/၀၀၂၃၀)က
ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

အစိန္တေယျ ဘုရားရှိခိုး

မာတိကာ

စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁။	နိဒါန်း	[၀]
၂။	အစိန္တေယျ ဘုရားရှိခိုး	၁
၃။	အစိန္တေယျ ဘုရားရှိခိုး ခက်ဆစ်အဖြေ	၁၃
၄။	နှိုးဆော်ပန်ကြားလွှာ	၄၅

နိဒါန်း

ဘုရားရှိခိုးခြင်းသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့ အလေးအမြတ်ထားကာ နေ့စဉ် ဆောင်ရွက်ကြသော ကုသိုလ်လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ရှိခိုးကြရာတွင် လည်း မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်များကို ဖွဲ့ဆိုနိုင်သမျှ ဖွဲ့ဆိုထားသည့် “ဘုရားရှိခိုး” များကို ရွတ်ဆိုပူဇော်ကာ ရှိခိုးလေ့ရှိကြပါသည်။

မြတ်စွာဘုရားကို ရှိခိုးရာ၌ မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ်တော်များကို ထုတ်ဖော် ပြောကြားရွတ်ဆိုကာ ရှိခိုးခြင်းသည် မြတ်စွာဘုရားရှင်လက်ထက်တော်ကပင် စတင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သာဝကတို့သည် မြတ်စွာဘုရား ကို ရှိခိုးကြရာတွင် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်များကို ထုတ်ဖော်လျှောက်ထား ကာ ရှိခိုးလေ့ရှိကြပါသည်။ ထိုမှစ၍ ရဟန်းတော်များအဆက်ဆက်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဝင်များအဆက်ဆက်သည် မြတ်စွာဘုရားကို ရှိခိုးပူဇော်ကြရာတွင် ဂုဏ်တော်များ ဖြင့် ဖွဲ့သီထားသော “ဘုရားရှိခိုး” အမျိုးမျိုးဖြင့် ရွတ်ဆိုပူဇော်ရှိခိုးကြပါသည်။

မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်များဖြင့် ဖွဲ့သီပူဇော်ထားသော ဘုရားရှိခိုး များအနက် ဂါထာပေါင်း (၃၃)ဂါထာတို့ဖြင့် ဖွဲ့သီထားသော အဋ္ဌကထာကျမ်းပြု အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဇောသ၏ “နမက္ကာရ” ဘုရားရှိခိုးသည် အလွန်ထင်ရှားကျော်ကြား သကဲ့သို့ ရွှေတောင်မြို့၊ ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး ရေးဖွဲ့ပူဇော်သော “ပကိဏ္ဍက နမက္ကာရ” ဘုရားရှိခိုးသည်လည်း အလွန်ထင်ရှားကျော်ကြားပါသည်။ ထိုပကိဏ္ဍက နမက္ကာရဘုရားရှိခိုးကို အချို့ကလည်း “အစိန္တေယျကြီး” ဟု ခေါ် ဝေါ်ကြပါသည်။

“ပကိဏ္ဍက နမက္ကာရ” ဘုရားရှိခိုးသည် သာမန်ဘုရားရှိခိုးများကဲ့သို့မဟုတ် ဘဲ “ပကိဏ္ဍက” ဟူသော ဝိသေသနပုဒ်နှင့် လျော်ညီစွာပင် ပိဋကတ်တော်လာ မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်များကို စုံနိုင်သမျှ စုံအောင် အနှစ်ချုပ်ကာ ရေးဖွဲ့ ပူဇော်ထားသည့် ဂုဏ်တော်ဖွဲ့ဘုရားရှိခိုးပင် ဖြစ်ပါသည်။ ပုံတော်ကို ဂုဏ်တော်

[ဃ]

နိဒါန်း

စုံ ထုံမွမ်းကာ ရှိခိုးပူဇော်လိုသူတို့၏ စိတ်ဆန္ဒနှင့် အလွန်ကိုက်ညီမည့် ဘုရားရှိခိုး ဖြစ်သည့်အပြင် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်များကိုလည်း ပွားများကြည်ညို နိုင်သည့် ဘုရားရှိခိုးလည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဘုရားရှိခိုးခြင်းသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့ နေ့စဉ်ဆောင်ရွက်ကြသည့် ကုသိုလ် ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ဘုရားရှိခိုးခြင်း၏ အကျိုးတရားများကိုလည်း သိရှိထားသင့်ပါ သည်။ ဘုရားရှိခိုးခြင်းဆိုသည်မှာ ဘုရား၏ဂုဏ်တော်များကို ရွတ်ဆိုပူဇော်ပွားများ ခြင်းပင်ဖြစ်ရာ ဘုရားရှိခိုးခြင်း၊ ဘုရားဂုဏ်တော်များ ပွားများခြင်း၏ အကျိုးများကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ(ပထမအုပ်) စာမျက်နှာ-၂၀၆ တွင်—

- (က) ဘုရားရှင်၌ အလွန်ရှိသေခြင်း
- (ခ) သဒ္ဓါတရားတိုးပွားခြင်း
- (ဂ) အမှတ်သတိကောင်းခြင်း
- (ဃ) ဉာဏ်ပညာထက်မြက်ခြင်း
- (င) ကုသိုလ်တရား တိုးပွားခြင်း
- (စ) နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ရခြင်း
- (ဆ) ဘေးရန်ကြီးငယ် အသွယ်သွယ်ကို အောင်နိုင်ခြင်း

(ဇ) မိမိကိုယ်ကို ဘုရားဂုဏ်ဖြင့် ထုံမွမ်းထားသဖြင့် ဘုရားရှင်နှင့် အတူနေရသကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်း စသည့် အကျိုးတရားများစွာကို ဖော်ပြထားပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်အစုံကို ရွတ်ဆိုပူဇော်ရှိခိုးလိုသူတိုင်း အလွယ်တကူ ရှိခိုးပူဇော်နိုင်ရန်နှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုပါ အပြည့်အစုံ သိရှိနိုင် စေရန် ရည်ရွယ်၍ ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ဤ“ပကိဏ္ဍက နမက္ကာရ အစိန္တေယျဘုရားရှိခိုးကြီး”ကို ခက်ဆစ်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့်တကွ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေအပ်ပါသည်။

သာသနာရေးဦးစီးဌာန

အစိန္တေယျ ဘုရားရှိခိုး

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

(၁) အစိန္တေယျ၊ အပ္ပမေယျ၊ သေဋ္ဌဇေဋ္ဌ၊ အတုလပရမံ၊ အရဟံ ဘဂဝါ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ၊ အနုတ္တရ မာရဇိ၊ တိလောကန္တဂ္ဂ၊ သယမ္ဘူ ဘဝိဿရ ဤသို့စသား အသင်္ချေယျ၊ နာမတံဆိပ်၊ ဂုဏ်ဝိသိဋ္ဌိဖြင့်၊ ဇမ္ဗူဒိပ်မှတက်၍၊ ဘဝင်္ဂတိုင် ကြေညာလျက်၊ ကာမရူပ၊ အရူပဟု၊ သြကာသသုံးရပ်၊ လောက ဓာတ်၌၊ အမြတ်ထက် အမြတ်၊ သမိုက်အပ်သော၊ လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ၊ မဟာကဝိန်၊ သုခမိန်တို့သည်၊ ပညိန္ဒြေ ရှိတိုင်းဖြင့်၊ ခြားပိုင်းတွက်ကျုံး၍၊ မဆုံးမကုန်နိုင်၊ မကြံစည်နိုင်၊ မအံ့ဩနိုင်၊ ပြည့်လှိုင်ထွေပြား၊ များပြားကျယ်ဝန်းသော၊ ကျေးဇူး တော်အပုံ၊ ဂုဏ်တော်အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံတော်မူပေထသော။

(၂) အမျိုးဖြင့် မြတ်သောသူ၊ ဘုန်းဖြင့် မြတ်သောသူ၊ ဂုဏ်ဖြင့် မြတ်သော သူတို့သည် မာန်မူဖက်ပြိုင်ခြင်းငှာ၊ မထိုက်၊ မကိုဋ်မင်္ဂလာ ဤကမ္ဘာ၌၊ ပဌမာဒိကာ ဘူမိပါလ၊ အာဒိစ္စဂိုဏ်း၊ တိုင်းပြုပြည်ပြု၊ သမ္မုတိဒေဝရာဇ်၊ နေန္ဒယံဖြစ်၍၊ စင်စစ် အမျိုးတော်အားဖြင့် မြတ်သောဇာတိ မဟတ္တဂုဏ်။

သုံးဘုံရပ်လုံး၊ ညွတ်ရုံးကော်ရော်၊ ပူဇော်ဦးညွတ်ရာ ဖြစ်၍၊ စင်စစ် ဘုန်းတော်အားဖြင့် လွန်မြတ်သော ပုညမဟတ္တဂုဏ်။

ဝသုန်သေလာ၊ အဏ္ဏဝါကို၊ မြူလွှာပြုလျက်၊ နှိုင်းတုစက်လည်း၊ ကျေးဇူးနက်တိုင်၊ မကုန်နိုင်ဖြစ်၍၊ စင်စစ် ဂုဏ်တော်အားဖြင့် မြတ်သော ဂုဏ်မဟတ္တဂုဏ်။

ဤသုံးစုံကြောင့်၊ လူ့ဘုံနတ်ဌာန၊ နှစ်နိုင်ငံ၌၊ ပြိုင်စံယှဉ်ဖော်၊ မပေါ် မဖြူ၊ တစ်ဆူတည်းသော၊ အပ္ပဋိပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်တော်မူထသော။

ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး

(၃) ဇမ္ဗူကျွန်းသရေ၊ ချက်ဗွေဘူမိ၊ အပရာဇိခရိုင်း၊ ညောင်မဏ္ဍိုင်ကို၊ စိုးပိုင်တော်မူအံ့သော ကာလ၌၊ ကာမလောကဓာတ်၊ ခုနစ်ရက်လုံး၊ ဆတ်ဆတ် လှိုက်ခုန်၊ တုန်ဘနန်းမျှ၊ သန်းအကုဋေ၊ နတ်ဗိုလ်ခြေနှင့်၊ မိုးမြေကြည်းဟီး၊ ပဲ့တင်တီးအောင်၊ ဖျက်ဆီးလုယက်လာသော၊ မေခလာဂီရိ၊ တောင်တရိမျှ၊ ပြောင် ကြီးသေဌ်နှင့်၊ မာရ်နတ်မင်းကို၊ ဖြည့်တင်းတော်မူခဲ့သော ပါရမီဉာဏ်၊ ကံသမ္ဘာ ရှိန်၊ ဝရဇိန်လှုံပြောင်၊ ရွှေဘုန်းရောင်ဖြင့်၊ မှောင်မဝင်ခင်၊ အောင်မြင်တော်မူ၍၊ ကိလေသာစက်၊ သုံးထောင်ဝက်ကို၊ ဖြိုဖျက်တိုက်လှန်ခြင်းငှာ၊ အာနာပါန ဘာဝနာဖြင့်၊ ရူပါဝစရ၊ အရူပါဝစရ၊ စတုတ္ထသမာပတ်တို့ကို၊ အာဝဇ္ဇနဝသီ၊ သမာပဇ္ဇနဝသီ၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဝသီ၊ အဓိဋ္ဌာနဝသီ၊ ဝုဋ္ဌာနဝသီတည်းဟူသော ဝသီဘော်ငါးတန်ဖြင့် အဖန်ဖန် လေ့လာတော်မူပြီးလျှင်။

ရှေးတီးကာလ၊ ဘဝရှည်ကျူး၊ ဖြစ်ဖူးသမျှ၊ ဒေသရပ်ရွာ၊ ခန္ဓာပင်စည်၊ အမည်၊ အမျိုးစသော ပရမတ်၊ ပညတ်တို့ကို တပ်အပ် သိစွမ်းနိုင်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်။

သုံးတန်ဘုံသား၊ အများသတ္တ ဝေနေယျတို့၏၊ ကမ္မဂတိ၊ စုတိပဋိသန်၊ လားရန်ဌာနနှင့်တကွ၊ ဒူရ၊ ပဋိစ္ဆန္ဒ၊ သဏှ၊ သုခုမဖြစ်သော ရူပါရုံကို အကုန်မြင် စွမ်းနိုင်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်။

လေးတန်ဩဃ၊ အာသဝနှင့်၊ ယောဂ၊ ဂစ္ဆာ၊ လေးဖြာဥပါဒါန်၊ ခြောက်တန် နီဝရဏ၊ အနုသယခုနစ်အင်၊ သံယောဇဉ်ဆယ်တန်၊ ခြံရံလျက်သား၊ များစွာ သော အကုသိုလ်၊ ဗိုလ်ခြေစစ်သည်တို့ကို ကွပ်ကဲသော၊ သူရဲကိလေသာ၊ ထောင့် ငါးရာတို့ကို၊ စင်စွာပယ်ဖြတ်၊ အလွန်မြတ်သောကြောင့်၊ အရဟတ္တမဂ္ဂ အမည် ရသော အာသဝက္ခယဉာဏ်။

ဤသုံးတန်သော ဝိဇ္ဇာ၊ ခွဲစိတ်ဖြာသော် ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသဖြင့် သယမ္ဘူအထွတ်၊ လူတမ္ပတ်ဟု၊ မချွတ်သမိုက်အပ်ထသော။

(၄) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ရဟန္တာဟူသမျှတို့၊ ရခြင်းငှာမထိုက်၊ သုံးတိုက်ဘုံသား၊ အများသတ္တ၊ ဝေနေယျပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ အလိုဆန္ဒ၊ အာသယကိန်းဟန်ကို ကေန် သိမြင်နိုင်သော အာသယာနုသယဉာဏ်။

ဣန္ဒြေရင့်၊ မရင့်ကို၊ ထောက်ချင့်သိစွမ်းနိုင်သော ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိ ဉာဏ်။

ပရမတ်၊ ပညတ်၊ အရပ်ရပ်လုံးစုံကို၊ အကုန်အစင် သိမြင်နိုင်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်။

သင်္ခါရ၊ ဝိကာရ၊ လက္ခဏ၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပညတ်တည်းဟူသော၊ ဧညျခံငါး အင်ကို သိမြင်တော်မူရာ၌ ဆီးကာပိတ်ပင်ခြင်း မရှိသော အနာဝရဏဉာဏ်။

ယမိုက်ပြာဠိဟာ၊ လွတ်ခြင်းအရာ၌၊ လေ့လာတော်မူနိုင်သော ယမကပါဠိ- ဟာရိယဉာဏ်။

သနားထိုက်လှစွာသော၊ ဝေနေယျ သတ္တဝါတို့ကို၊ လွန်စွာသနားတော်မူ သော မဟာကရုဏာ သမာပတ္တိဉာဏ်။

ဤခြောက်တန်သော၊ ဆအသာဓာရဏ၊ ဉာဏလှုံပြောင်၊ မြတ်တန်ဆောင် ကို ညှိထောင်ထွန်းစိုက်တော်မူသည်ဖြစ်၍၊ ပေးနိုး စကြဝဠာ၊ သမန္တာရပ်၊ လောကဓာတ်တို့ကို၊ ထုတ်ခပ်ထင်ထင်၊ ရှုမြင်တော်မူနိုင်သော၊ ပသာဒစက္ခု၊ ဉာဏစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ ဗုဒ္ဓစက္ခု၊ သမန္တစက္ခုတည်းဟူသော မျက်စိတော်ငါးလုံးဖြင့် အဆုံးမဲ့မြင်တော်မူပြီးထသော။

(၅) ပလ္လင်၊ အနိမိသ၊ စင်္ဂမ မှသည်၊ စတုတ္ထ သတ္တာဟဝယ်၊ ရတနာ ရွှေအိမ်၊ ချမ်းရိပ်ငြိမ်၌၊ ဓမ္မသိမ် စမ္မာယ်တော်မူကာ အဘိဓမ္မာ ခုနစ်ကျမ်းတွင်၊ ပဋ္ဌာန်းဒေသနာကို လေ့လာဆင်ခြင်တော်မူသော၊ အာနုဘော်တော်ကြောင့်၊ အသွေးတော် အသားတော်၊ အရိုးတော်စု၊ ဝတ္ထုပသာဒိန္ဒြေ အလုံးမှ၊ ပြုံးပြုံး ပြုံးပြက်၊ ရိုးရိုးရက် တောက်ပလျက်၊ နီလ၊ ပီတ၊ လောဟိတ၊ သြဒါတ၊ မဉ္ဇိဋ္ဌ၊ ပဘဿရာ၊ မိလ္လာရည်လို၊ ဖိတ်ဖိတ်ယိုမှု၊ ညိုသောရောင်ခြည်တော်။

ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး

ဖဲကတ္တီပါ၊ ဂီဝါလျှပ်ပြေ၊ ရွန်းရွန်းဝေမှု၊ ရွှေသောရောင်ခြည်တော်။

ကသစ်ခေါင်ရန်း၊ ပန်းကြက်မောက်ပီ၊ တွေးတွေးချီမှု၊ နီသော ရောင်ခြည်တော်။

သာခွာဘော်ကြူ၊ ဖွေးဖွေးလူသကဲ့သို့၊ ဖြူသောရောင်ခြည်တော်။

ပြာလှုံ၊ ညိုလှုံ၊ ခိုလှုံစုပေါင်း၊ ရှုမညောင်းမှု၊ မောင်းသောရောင်ခြည်တော်။

ထွန်းပေါ်ဝင်းဝင်း၊ ထိန်လင်းစက်စက်၊ လျှပ်စစ်လက်သကဲ့သို့၊ ပြုံးပြုံးပြက်သော ရောင်ခြည်တော်တည်းဟူသော၊ ရောင်ခြည်တော်ခြောက်ဆိုင်ကို၊ တစ်ပြိုင်တည်း ကွန့်မြူးစေလျက်၊ လ နေ အတိ၊ လှုံငြိပြောင်ပြောင်၊ ဗိမာန်ရောင်နှင့်၊ သောင်းထောင် စကြဝဠာ၊ ထွန်းလင်းဖြာသော ဗြဟ္မာကြီးတို့၏၊ ကိုယ်ရောင်ကို လျက်၊ နှိပ်စက်လွှမ်းမိုးနိုင်သော ကိုယ်တော်ရောင်တို့ဖြင့်၊ အထောင်အသောင်းသော လောကဓာတ်တို့ကို၊ တလျှပ်လျှပ် ထွန်းလင်းတော်မူပြီးထသော။

(၆) ပရိပိုဇ် တက္ကတွန်း၊ ရဟန်းရသေ့၊ မုနေအရည်း၊ ဦးပြည်းတပသီ၊ ဗေရာဂီတို့၏၊ ဝါဒီအလိုက်၊ စရိုက်ဘာဝ၊ ကျင့်ဆောင်ကြသော သာသနာ့ဗာဟီ၊ လောကီသီလတို့ထက်၊ ဆတက်ထောင်ရာ၊ သာလွန်ဘိသဖြင့်၊ အဓိသီလဟု သမုတ်အပ်သော၊ အာပတ်ခုနစ်ပုံကို၊ လုံခြုံစွာ စောင့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပါတိ-မောက္ခသံဝရ။

ဣန္ဒြေခြောက်ပါးကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ကြောင်းဖြစ်သော ဣန္ဒြိယသံဝရ။

မိစ္ဆာဇီဝမှ ကြဉ်ခွာလျက်၊ စင်ကြယ်စွာ အသက်မွေးကြောင်းဖြစ်သော၊ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ။

ပစ္စည်း ၄-ဖြာကို၊ ပစ္စဝေက္ခဏာတင်၍ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်းတည်းဟူသော ပစ္စယသန္နိသီတသီလ။

ဤလေးဝသော၊ စတုပါရိ သုဒ္ဓိတံခွန် အလွန်ဖြူစင်၊ မြူမတင်ခြင်းတည်းဟူသော သီလဝိသုဒ္ဓိ။

မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာ ဈာန်ဌာသာလျှင်၊ မြဲမြံစွာလေ့လာခြင်းတည်းဟူသော စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ။

ခြောက်ဆယ့်နှစ်ဖြာသော၊ မိစ္ဆာဝါဒီ၊ ဝိတဏ္ဍိညစ်ကြေးမှ၊ ကင်းဝေးစင်ဖြူလျက်၊ အယူ၏စင်ကြယ်ခြင်းတည်းဟူသော၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ။

၁၆-ပါးသော၊ ယုံမှားသင်္ကာကို၊ ဖြတ်ခွာလွန်မြောက်နိုင်သော၊ ဉာဏ်၏ စင်ကြယ်ခြင်းတည်းဟူသော၊ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ။

မဂ်ဟုတ်သည်၊ မဟုတ်သည်ကို မြင်နိုင်သောဉာဏ်၏ စင်ကြယ်ခြင်းတည်းဟူသော မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ။

မဂ်သို့ရောက်ကြောင်း၊ အကျင့်ကောင်းကို၊ မြင်နိုင်သော၊ ဉာဏ်၏စင်ကြယ်ခြင်းတည်းဟူသော၊ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ။

မဂ် ၄-ရပ်နှင့်၊ သဟဇာတ် သမ္ပယုတ်ဖြစ်၍၊ သစ္စာ ၄-တန်ကို၊ ၁၆-နက် ဝေဖန်၍၊ ဧကန်သိမြင်နိုင်သော၊ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိတည်းဟူသော၊ ဝိသုဒ္ဓိ ခုနစ်ပါး၊ တရားဘွဲ့ဖြူ၊ သရဖူမကိုဋ်၊ ဦးစိုက်မင်္ဂလာ၊ မြတ်တန်ဆာကို၊ တင့်တယ်စွာ ဆင်ယင်လျက်။

တဒင်္ဂဝိမုတ္တိ၊ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ၊ သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိ၊ ပဋိပဿမ္ဘနဝိမုတ္တိ၊ နိဿရဏဝိမုတ္တိတည်းဟူသော ဝိမုတ္တိငါးရပ်၊ တရားမြတ်ကြောင့်၊ လောကဓာတ်အလုံး၊ ညွတ်ကျိုးပူဇော်ရာ၊ အာဂါရမုနိ၊ အနာဂါရမုနိ၊ သေက္ခမုနိ၊ အသေက္ခမုနိ၊ ပစ္စေကမုနိတို့ထက်၊ ကဲတက်လွန်မြတ်စွာ၊ မုနိန္ဒာဘိပဝရ အတုလမုနိလည်း ဖြစ်တော်မူပေထသော။

(၇) ဂင်္ဂါဝါဠု၊ သဲစုမြူဟန်၊ ပမာတန်ကဲ့သို့၊ အနန္တဂူ၊ နိဗ္ဗာန်ယူကုန်သော၊ ဆူဆူမြတ်စွာ၊ စောသတ္တာတို့၏၊ သွားရာလမ်းကြောင်း၊ စရိုက်ကောင်းမူလဖြစ်သော၊ သီလသံဝရ၊ ဣန္ဒြိယသံဝရ၊ ဘောဇနမတ္တညုတာ၊ ဇာဂရိယာနုယောဂ၊ သဒ္ဓါ၊ သတိ၊ ဟိရီ၊ သြတ္တပ္ပ၊ ဗာဟုဿစွ၊ ဝီရိယ၊ ပညာ၊ လေးဖြာသော ဈာန်တည်းဟူသော၊ စရဏတရား၊ တစ်ဆယ့်ငါးပါးတို့ကို။ အားသစ်ကျင့်ဆောင်

ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး

တော်မူသဖြင့်၊ သယံဇာတကာ၊ ပြည့်စုံရာသာ၊ နာနာကုလတို့၏၊ ဝေါဟာရသဒ္ဒါ အနက်ကို၊ အချက်ကျသိနိုင်သော အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ။

ဝါစာဂီရတ်၊ နှုတ်သံလွှတ်ကာ၊ ဇာတ်တူတူ၊ မတူတူ၊ ဘာသာဟူသမျှကို၊ ကေန္တသိစေနိုင်သော၊ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ။

တစ်ခုတစ်ခုသော ပုဒ်အက္ခရာ၊ သဒ္ဒါ၏အလိုကို၊ ဝိဂြိုဟ်ဝစနတ်၊ ဓာတ် , ပစ္စည်း၊ လိင်၊ အန်ဖြင့်၊ ဝေဖန်၍ သိနိုင်သော နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ။

ကိုယ်တော်သိသမျှတရားကို၊ သူတစ်ပါးသိစိမ့်သောငှာ၊ သဒ္ဒါ၊ ပညတ်သို့ တင်၍၊ စုံလင်စွာမြွက်ဆိုတတ်သော၊ ပဋိဘာန ပဋိသမ္ဘိဒါတည်းဟူသော ပဋိသမ္ဘိဒါ လေးပါး။

ဣဒ္ဓိဝိဓ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗသောတ၊ စေတောပရိယ၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ၊ ယထာကမ္မပဂ၊ အနာဂတံသတည်းဟူသော အဘိညာဉ်ခုနစ်ပါး။

ရူပဈာန်လေးရပ်၊ အရူပဈာန်လေးရပ်အားဖြင့် သမာပတ်ရှစ်ပါး၊ ကျေးဇူး တော်တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါး၊ ထူးပြားဆန်းကြယ်၊ အံ့ဖွယ်တော်တစ်ဆယ့်ရှစ်စုံ၊ ထိုမျှ ဂုဏ်ကို အုပ်ခြုံစိုးပိုင်တော်မူပြီးထသော။

(၈) ဒေဝပုတ္တမာရ်၊ ကိလေသမာရ်၊ ခန္ဓမာရ်၊ မစ္စမာရ်၊ အဘိသင်္ခါရမာရ် ဤငါးတန်တို့ကို တိုက်လှန်ဖြိုခွဲ၍၊ အောင်ပွဲယူနိုင်၊ ရဲခေါင်တိုင်သော ကာယာ နုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်၊ ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်၊ စိတ္တာနုပဿနာသတိ ပဋ္ဌာန်၊ ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်တည်းဟူသော သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး။

ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ခြင်း၊ မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ် ကံကို တစ်ဖန်အသစ် မဖြစ်စေခြင်း၊ မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပွားအောင် လုံ့လပြုခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ကြီးပွားစည်ပင် စိမ့်သောငှာ လုံ့လပြုခြင်းတည်းဟူသော သမ္မပ္ပဓာန်လေးပါး။

ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်၊ ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်၊ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်၊ ဝီမံသိဒ္ဓိပါဒ်တည်းဟူသော ဣဒ္ဓိပါဒ် လေးပါး။

သဒ္ဓါန္တေ၊ ဝီရိယိန္တေ၊ သတိန္တေ၊ သမာဓိန္တေ၊ ပညိန္တေတည်းဟူသော ဣန္ဒြေ
ငါးပါး။

သဒ္ဓါဗိုလ်၊ ဝီရိယဗိုလ်၊ သတိဗိုလ်၊ သမာဓိဗိုလ်၊ ပညာဗိုလ်တည်းဟူသော
ဗိုလ်ငါးပါး။

သတိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်၊
ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်တည်းဟူသော ဗောဇ္ဈင်
ခုနစ်ပါး။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ၊
သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိတည်းဟူသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး။

ဤသို့အားဖြင့် ပိုင်းခြင်းတွက်ဖွဲ့၊ သုံးဆယ့်ခုနစ်ရပ်၊ အလွန်မြတ်သော၊
ဗောဓိပက္ခိယ၊ ဓမ္မအကျော် ရဲမက်တော်တို့ကို၊ ကိုယ်ရံတော်ကြီး၊ ဦးစီးဗိုလ်ချုပ်
တင်လျက်၊ အသင်္ချေချေ၊ တွက်ရေမဆုံး၊ ပတ်ကုံးကိလေသာ၊ မာရ်ဗိုလ်ပါတို့ကို၊
ဆံလွှာမကြွင်းအောင်၊ ခုတ်စဉ်းတိုက်သိမ်း၊ အငြိမ်းအောင်မြင်တော်မူသဖြင့်
အသင်္ခတာ၊ ခေမရွှေဘုံ၊ ဓမ္မာရုံသဘင်၊ မြိုက်နန်းခွင်၌၊ ဦးကင်စွင့်စွင့်၊ ဖွင့်တော်
မူပြီးထသော။

(၉) လေးအသင်္ချေ၊ လွန်လေတစ်သိန်း၊ တွက်ကိန်းများလှ၊ ကပ်ထိုမျှ၌၊
လုံ့လကြိုးပမ်း၊ ဖြည့်စွမ်းဆည်းပူးတော်မူခဲ့သော၊ ဒါနပါရမီ၊ သီလပါရမီ၊ နိက္ခမ
ပါရမီ၊ ပညာပါရမီ၊ ဝီရိယပါရမီ၊ ခန္တီပါရမီ၊ သစ္စာပါရမီ၊ မေတ္တာပါရမီ၊ အဓိဋ္ဌာန်
ပါရမီ၊ ဥပေက္ခာပါရမီ၊ ဆယ်လီသုံးစုံ ကုသိုလ်ဟုန်ကြောင့်၊ လူ့ဘုံစံပျော်၊
အလောင်းတော် ဖြစ်ခါစပင်၊ ကာဠာဝက၊ ဂင်္ဂေယျနှင့်၊ ပဏ္ဍရ၊ တမ္ပ၊ ပိင်္ဂလ၊
ဂန္ဓ၊ မင်္ဂလ၊ ဟေမ၊ ဥပေါသထ၊ ဆဒ္ဒန်၊ ဤဆယ်တန်သော ဆင်မျိုးတို့၏၊
ဆယ်ဆတက် ဆယ်ဆတက်စီသောအားကို ဆောင်နိုင်သည်ဖြစ်၍၊
ယောက်ျားဗိုလ်ခြေ၊ ကုဋေတစ်သောင်းတို့၏၊ ကာယဗလ၊ ဌာနာဌာန
ကောသလ္လဉာဏ်၊ ဝိပါကဉာဏ်၊ သဗ္ဗတ္ထ ဂါမိနီဉာဏ်၊ နာနာဓာတုဉာဏ်၊

ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး

အမိမုတ္တိဉာဏ်၊ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိဉာဏ်၊ စျာနာဒိသံကိလေသဉာဏ်၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်၊ အာသဝက္ခယ ဉာဏ်တည်းဟူသော ဆယ်ပါးသော ဉာဏ်ဗလကို ရတော်မူသည် ဖြစ်၍၊ လူ့ပြည်နတ်ရပ်၊ ခေတ်သုံးထပ်ကို၊ အုပ်ကွပ်စိုးပိုင်၊ နိုင်တော်မူခြင်းတည်းဟူသော၊ ဣဿရိယ ဘုန်းတော်။

လောကုတ္တရာတရား၊ မြတ်ရှစ်ပါးသို့၊ ထင်ရှားစွာ ရောက်ခြင်းတည်းဟူသော၊ ဓမ္မဘုန်းတော်။

နရက်ဘဝဂ်၊ အောက်ထက်ပြန်လှိုင်း၊ သုံးခရိုင်၌၊ အဆုံးတိုင် ကျော်စောတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ယသဘုန်းတော်။

သုံးဆယ့်နှစ်ပါး၊ သမိုက်ထားသော၊ ယောက်ျားမြတ်တို့၏ လက္ခဏာ၊ ရောင်ဝါမြူတေ၊ ကျက်သရေအပေါင်းတို့နှင့်၊ ပြည့်စုံတော်မူခြင်းတည်းဟူသော၊ သိရီဘုန်းတော်။

အလိုတော်ရှိသမျှ၊ တစ်ခဏချင်းဖြင့်သာ ပြည့်စုံလာခြင်းတည်းဟူသော၊ ကာမဘုန်းတော်။

နိဗ္ဗာန်ရောက်ရာ၊ ဒေသနာဖြင့်၊ ဗြဟ္မာနတ်လူ၊ သုံးဘုံသူတို့ကို၊ ကြည်ဖြူစွာလှ၊ သင်ဆုံးမသောကြောင့်၊ လောကလုံးကိုးကွယ်ရာ၊ ဆရာအဖြစ်သို့၊ ရောက်တော်မူခြင်းတည်းဟူသော၊ ပယတ္တဘုန်းတော်။

ဤခြောက်ဖော်သော၊ ဘုန်းတော်အမြတ်၊ ဂုဏ်အရဟတ်ဖြင့်၊ လောကဓာတ်လုံး၊ ညွတ်ရုံးညီကာ၊ ကောင်းချီးငြာလျက်၊ ဘဂဝါဟူသော၊ ဘွဲ့ပုံတော်အထူးဖြင့်၊ ညွတ်နှူးကော်ရော်၊ ပူဇော်ချီးပအပ်သည်လည်း ဖြစ်ထသော။

(၁၀) အမုဆက္ကသတ၊ ဇာတကကို၊ ပုံပြသက်သေခံလျက်၊ အနန္တဘဝ၊ ဖြစ်ဖြစ်သမျှတို့၌၊ ဓနပရိစ္စာဂ၊ ပုတ္တပရိစ္စာဂ၊ ဘရိယပရိစ္စာဂ၊ အင်္ဂပရိစ္စာဂ၊ ဇီဝိတပရိစ္စာဂ တည်းဟူသော စွန့်ခြင်းကြီးငါးအင်ကို မဂ္ဂင်ဖောင်ပျံ စံလိုသူအပေါင်းတို့ထက် ကဲဆောင်းလွန်မောက်၍၊ အထောက်မတန်ပြုခဲ့သော၊ ဟေတုသမ္ပဒါ မြတ်သမ္ဘာကြောင့်။

အစိန္တေယျဘုရားရှိခိုးကြီး

အဏိမာ၊ လဃီမာ၊ မဟိမာ၊ ပတ္တိမာ၊ ကမ္မ၊ ဤသိတာ၊ ဝသိတာ၊ ယတ္ထကာမဝသာယိတာ၊ ဟူသော ဘာသာမဂဓိရံ၊ ရာဇဂြိုဟ်ဥဒါန်းနှင့်အညီ၊ ရံသီနေပြောက်၊ ပြတင်းပေါက်၌၊ မြင်လောက်ရုံသာ၊ အဏုမြူပမာ၊ သိမ်မွေ့စွာ သော ကိုယ်တော်ကို ဖန်ဆင်းတော်မူနိုင်ခြင်း။

ရေပြင်မြေမိုး၊ ပျံလျှိုးငုပ်လွှား၊ သွားတော်မူနိုင်ခြင်း။

ကြီးစေလိုကာ၊ မြင်းမိုရ်ပြန်ရာ၊ ထို့ထက်သာ၍၊ စကြာဝဠာတိုက်လုံး၊ လွှမ်း ဖုံးပတ်လှည့်၊ ကိုယ်တော်ပြည့်အောင်၊ တရိုထိုင်တော်မူနိုင်ခြင်း။

မြေထုရေထု၊ နေရူပဗ္ဗတာ၊ သီလာတောင်ထပ်၊ အတွင်းရပ်ကို၊ ကျဉ်းကြပ် ပိတ်ဆည်းခြင်းမရှိ၊ ပကတိကောင်းကင်၊ ဟင်းလင်းပြင်ကဲ့သို့၊ လျှိုးဝင်ထွင်းဖောက် ကြွရောက်တော်မူနိုင်ခြင်း။

မနောဓိဋ္ဌာန်၊ စိတ်တော်ကြံတိုင်း၊ ကမ္မာကမ္မ၊ ဟူသမျှကို ကုန်ငြိမ်း မြောက်ခြင်း။

သုံးဆယ့်တစ်ဘုံ၊ အလုံးစုံကို၊ အုပ်ခြုံစိုးပိုင်တော်မူခြင်း။

လောကီစွာန်ရပ်၊ သမာပတ်ကို၊ မပြတ်ဝင်ကာ၊ လိုတိုင်းပါအောင်၊ လေ့လာ တော်မူနိုင်ခြင်း။

သက်မရှိသည့်၊ ဂီရိဗဟို တောင်မြင်းမိုရ်မှလည်း၊ လိုတော်လိုက်ကာ၊ ညွတ် ငိုက်လာရခြင်းတည်းဟူသော တန်ခိုးရှစ်ဦး၊ ဘုန်းတော်ထူးဖြင့်၊ အံ့ကျူးပြီးပိုင်၊ မချီးနိုင်၍၊ တစ်ပြိုင်တည်လျက်၊ တစ်ပြိုင်ပျက်သော၊ စကြာဝဠာတိုက်နေ၊ သိန်းကုဋေလုံး၊ ရွှေမုဋ္ဌာန်စွမ်း၊ အာဏာလွှမ်း၍၊ ထဲဝမ်းစိမ့်စိမ့်၊ ကြက်သီးဖိမ့်မှု၊ ခြိမ့်ခြိမ့်ကြွေးကြော်၊ ပူဇော်ကြရာ၊ သုံးရွာလုံးတန်ဆောင်၊ မင်းခေါင်မင်းဖျား၊ မင်းတရားအစစ်လည်း ဖြစ်တော်မူထသော။

(၁၁) လောကသုံးရွာ၊ သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာရုပ်နာမ်ဝယ်၊ အဖန်ဖန်ကပ်ငြိ လျက် ဖိစီးနှိပ်စက်တတ်သော ပီဠနအနက်။

ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး

ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းတရားလေးပါးတို့ သည် ပြုပြင်စီရင်တတ်သော သင်္ခတအနက်။

မရောင့်ရဲစွာ သတ္တဝါတို့ကို ဆာလောင်ပူပန်စေတတ်သော သန္တာပ အနက်။

ဇရာ၊ မရဏ၊ သောက၊ ပရိဒံတို့ဖြင့် ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သော ဝိပရိဏာမ အနက်တည်းဟူသော လေးပါးသော ဒုက္ခသစ္စာ၏ အနက်တို့ကို လည်းကောင်း၊

အစမထင် သင်္ခရာ၌၊ လူးလာစုံဆန် အဖန်ဖန်သွားလာစေခြင်းငှာ အားထုတ်တတ်သော အာယူဟနအနက်။

ဝဋ္ဋိဆင်းရဲအပေါင်း၏ အကြောင်းမူလဖြစ်သော နိဒါနအနက်။

ဝဋ္ဋိဆင်းရဲ၌ အမြဲပျော်ရွှင် တမင်မင်ဖြင့် ယှဉ်စေတတ်သော သံယောဂ အနက်။

ဝဋ္ဋိဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာကို ဆီးကာတားမြစ် တတ်သော ပလိဗောဓအနက်တည်းဟူသော လေးပါးသော သမုဒယသစ္စာ၏ အနက်တို့ကို လည်းကောင်း။

သံသရာဝဋ္ဋိမှ ထွက်လွတ်ကူးမြောက်ပြီးသော နိဿရဏအနက်။

ပြုပြင်ရာ သင်္ခါရတို့မှ ဆိတ်သော ဝိဝေက အနက်။

ပြုပြင်ခြင်းကင်းသော အသင်္ခတအနက်။

သေခြင်းစသော ဒုက္ခခပ်သိမ်းမှ ကင်းငြိမ်းချမ်းသာသော အမတ အနက်တည်းဟူသော လေးပါးသော နိရောဓသစ္စာ၏ အနက်တို့ကို လည်းကောင်း။

ဝဋ္ဋိဒုက္ခအပေါင်းမှ ကောင်းစွာ ထွက်မြောက်တတ်သော နိယျာနိက အနက်။

နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဟေတုအနက်။

နိဗ္ဗာန်ကို မြင်တတ်သော ဒဿနအနက်။

သစ္စာလေးမျိုးကို အစိုးရသော အဓိပတေယျ အနက်တည်းဟူသော
လေးပါးသော မဂ္ဂသစ္စာ၏ အနက်တို့ကို လည်းကောင်း။

အကြောင်းအကျိုးအားလျော်စွာ လေးပါးသစ္စာကို ဒဿနာကာရဖြင့်
သောဠသ ဝေဖန်၍ ရွှေဉာဏ်ထင်ထင် ရွှေလက်တင် ပတ္တမြားကဲ့သို့ ပိုင်းခြားသိ
မြင်တော်မူသည့် အလျောက် အထောက်အခံ ကံ ဉာဏ် ကြီးရင့် ပွင့်ထိုက်သော
သတ္တဝါ ဝေနေယျာတို့ကို ပွင့်ပါစေ နှလုံးဖြင့် စွေချုန်းထစ်ကြိုး ရှစ်ကိုးနယ်ကုန်
သုန်သုန်ပြင်းဝှန် ရွာဖြန်းသွန်သော မေဃဝန်တမျှ ဓမ္မဘေရီ မေဒနီကို နာရီ
မလပ် လူနှင့်နတ်အား မပြတ်တိုက်ကျွေး ပေးတော်မူပေတတ်သော သုံးရပ်လုံး
ဆရာ ဒေဝါတိဒေဝိန္ဒ ဗြဟ္မာတိဗြဟ္မိန္ဒ တိဘဝပါရဂူ အဘိဘူပါမောက္ခ အနုတ္တရ
သင်းကျစ် မဟာဓမ္မရာဇ် မြတ်ရှင်ချစ်ကို အဟံ၊ ကျွန်ုပ်သည်၊ ဝန္ဒေဝန္တာမိ၊ ရှိခိုး
ပါ၏။

ဝန္ဒေဝန္တာမိ၊ ဂုဏ်တော်ထုံမွမ်း၊ ပုံတော်မှန်းလျက်၊ ချီးမွမ်းထောမနာ၊
ပဏာရိုကျိုး၊ လက်စုံမိုး၍၊ ရှိခိုးကန်တော့ပါ၏ အရှင်ဘုရား။

အစိန္တေယျဘုရားရှိခိုးကြီးပြီး၏။

ခက်ဆစ်အဖြေ

အပိုဒ် ၁

အစိန္တေယျ	= မကြံစည်နိုင်သော၊ ကြံတွေးမရနိုင်သော။
အပ္ပမေယျ	= မနှိုင်းယှဉ်နိုင်သော။
သေဋ္ဌ	= လောကထက်မြတ်သော။
ဇေဋ္ဌ	= လောကထက်ကြီးသော။
အတုလ	= တုဖက်ကင်းသော။
ပရမံ	= မြတ်သော။
အရဟံ	= ပူဇော်အထူးကို ခံထိုက်သော။
ဘဂဝါ	= ဘုန်းတော်ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော။
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ	= အလုံးစုံသောတရားကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကိုယ်တိုင် ထိုးထွင်း၍သိသော။
အနုတ္တရ	= မိမိထက် လွန်မြတ်သူ မရှိသော။
မာရဇိ	= မာရ်ငါးပါးကို အောင်မြင်တော်မူသော။
တိလောကန္တဂူ	= လောကသုံးပါး၏ အဆုံးသို့ ရောက်တော်မူသော။
သယမ္ဘူ	= တရားကို ကိုယ်တိုင် သိတော်မူသော။
ဘဝိဿရ	= ဘဝကို စိုးမိုးတော်မူသော။
အသချေယျနာမတံဆိပ်	= မရေမတွက်နိုင်သော အမည်တော်ဘွဲ့တံဆိပ်။
ဂုဏ်ဝိသိဋ္ဌိ	= ဂုဏ်ထူး။

- ဇေယျဒိပ် = ကျွန်းကြီးလေးကျွန်းအနက် ဇေယျဒိပ် တောင်ကျွန်း။
- ဘဝင် = သုံးဆယ့်တစ်ဘုံတွင် အထက်ဆုံးဘုံ။
- ကာမရူပ၊ အရူပ = ကာမဘုံ၊ ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံ ဟူသော သတ္တဝါတို့ တည်နေရာ ဘုံကြီးသုံးရပ်။
- ဩကာသ သုံးရပ် = စကြဝဠာ လောကကြီး။
- လောကဓာတ် = သမုတ်အပ်သော။
- သမိုက်အပ်သော = သမုတ်အပ်သော။
- မဟာကဝိန် = ပညာရှိကြီး။
- သုခမိန် = ပညာရှိ။
- ပညိန္ဒြေ = ဉာဏ်ပညာ။
- ကျေးဇူးတော်အပုံ = ကျေးဇူးတော်အများအပြား။

အပိုဒ် ၂

- မကိုဋ်မင်္ဂလာ = ထူးခြားမွန်မြတ်သည့် မကိုဋ်သရဖူ။
- ပဌမာဒိက = အစဦးဆုံး။
- ဘူမိပါလ = မင်း။ (ဤ၌ သမ္မတမင်းကို ဆိုလိုသည်။)
- အာဒိစ္စဂိုဏ်း = နေမျိုးမှ ဆင်းသက်ပေါက်ဖွားလာသော။
- သမ္မုတိဒေဝရာဇ် = မင်း။ (မင်းကို သမ္မုတိနတ်ဟု ခေါ်သည်။)
- ဇာတိမဟတ္တဂုဏ် = အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် ကြီးမြတ်သောဂုဏ်။
- ပုညမဟတ္တဂုဏ် = ဘုန်းတော်အားဖြင့် ကြီးမြတ်သောဂုဏ်။
- ဝသုန် = မြေ။

- သေလာ = ကျောက်တောင်။
- အဏ္ဏဝါ = သမုဒ္ဒရာ။
- ဂုဏမဟတ္တဂုဏ် = ဂုဏ်အားဖြင့် ကြီးမြတ်သောဂုဏ်။
- အပ္ပဋိပုဂ္ဂိုလ် = ယှဉ်ဘက်မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်။

အပိုဒ် ၃

- ဇေယျ = ဇေယျဒီပါ လက်ယာတောင်ကျွန်း။
- ချက်ဗွေဘူမိ = ဇေယျဒီပံကျွန်း၏ အလယ်ဗဟို။
- အပရာဇိတခရိုင် = အပရာဇိတပလ္လင်၊ ရန်သူတို့ မအောင်မြင်နိုင်သည့် နေရာထူး။
- ညောင်မဏ္ဍိုင် = သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်၏ ကြည်ရာ ဖြစ်သော မဟာဗောဓိညောင်ပင်။
- ကာမလောကဓာတ် = လူ့ဘုံ၊ နတ်ဘုံခြောက်ထပ်ဟူသော ကာမသုဂတိခုနစ်ဘုံ။
- ကြည်းဟီး = အသံကျယ်စွာ မြည်သည်။
- မေခလာဂီရိ = မာရ်နတ်၏ ဂီရိမေခလာ မည်သောဆင်။
- မာရ်နတ် = နှောင့်ယှက်ဖျက်စီးသည့်နတ်။
- ပါရမီဉာဏ် = ပါရမီဆယ်ပါး ဉာဏ်တော်ကုသိုလ်။
- ကံသမ္ဘာရှိန် = ကံအဆောက်အဦ အဟုန်။
- ဝရဇိန် = မိုးကြိုးစက်။
- ကိလေသာစက် = တစ်ထောင့်ငါးရာကိလေသာ။

၁၆

ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး

သုံးထောင်ဝက်

= သုံးထောင်၏ တစ်ဝက်။

အာနာပါန ဘာဝနာ

= ထွက်သက်ဝင်သက်ကို စီးဖြန့်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း။

ရူပါဝစရ၊ အရူပါဝစရ

= ပထမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်၊ စတုတ္ထဈာန်ဟူသော ဝင်စားသည့် ဈာန်လေးပါး။

ဝသီဘော်ငါးတန်

= ဈာန်ကို အထူးသဖြင့် နိုင်နင်းစေရန် အလေ့အကျင့်ပြုမှု ငါးမျိုး၊

(၁) အာဝဇ္ဇနဝသီ = ထပ်ကာ ထပ်ကာ ဆင်ခြင်ခြင်း အလေ့အကျင့်။

(၂) သမာပဇ္ဇနဝသီ = ထပ်ကာ ထပ်ကာ ဝင်စားခြင်း အလေ့အကျင့်။

(၃) ပစ္စဝေက္ခဏာဝသီ = အဖန်ဖန် သုံးသပ်ခြင်း အလေ့အကျင့်။

(၄) အဓိဋ္ဌာနဝသီ = ဈာန်မှထရန် ဆောက်တည်ခြင်း အလေ့အကျင့်။

(၅) ဝုဋ္ဌာနဝသီ = သတ်မှတ်ချိန် အတိုင်း ဈာန်မှထခြင်း အလေ့အကျင့်။

ရှေးတီးကာလ

= ရှေးလွန်လေပြီးသောအခါ။

ပရမတ်

= ရုပ်နာမ်တရား။

ပညတ်

= အမည်။

ပုဗ္ဗေနိဝါသညဏ်

= ရှေးက နေခဲ့ဖူးသည်ကို ပြန်သိသောညဏ်။

ဝေနေယျ	= ကျွတ်ထိုက်သော သတ္တဝါ။
ကမ္မ	= ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံ။
ဂတိ	= လားရာအရပ်။
စုတိ	= သေခြင်း။
ပဋိသန်	= မွေးဖွားခြင်း။
ဒုရ	= ဝေးသော။
ပဋိစ္ဆန္တ	= တစ်စုံတစ်ခုဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားသော။
သဏှ	= သိမ်မွေ့သော။
သုခုမ	= အနုစိတ်ဖြစ်သော။
ဒိဗ္ဗစက္ခု	= နတ်မျက်စိကဲ့သို့မြင်နိုင်သောဉာဏ်။
ဩဃ	= ရေအလျဉ်နှင့်တူသော တရား၊ ကာမောဃ၊ ဘဝေါဃ၊ ဒိဋ္ဌောဃ၊ အဝိဇ္ဇောဃ ဟု လေးမျိုးရှိသည်။
အာသဝ	= ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သည့်အရက်နှင့် တူသော တရား။ ဩဃကဲ့သို့ ကာမ၊ ဘဝ၊ ဒိဋ္ဌ၊ အဝိဇ္ဇာဟု လေးမျိုးရှိသည်။
ယောဂ	= သံသရာဝဋ် ဒုက္ခနှင့် တွဲယှဉ်စေတတ်သော တရား။ အထက်ပါအတိုင်းလေးမျိုးရှိသည်။
ဂန္ထ	= သံသရာဝဋ်ဒုက္ခ၌ ထုံးဖွဲ့တတ်သောတရား။ အဘိဇ္ဈာ၊ ဗျာပါဒ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသ၊ ဣဒံ သစ္စာဘိနိဝေသ ဟူ၍ လေးမျိုးရှိသည်။
ဥပါဒါန်	= ပြင်းထန် ခိုင်မြဲစွာ စွဲလမ်းတတ်သော တရား။ ကာမုပါဒါန်၊ ဒိဋ္ဌုပါဒါန်၊ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်။

ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး

- ခြောက်တန်နီဝရဏ** = အတ္တဝါဒုပါဒါန်ဟူ၍ လေးမျိုးရှိသည်။

= ကုသိုလ်တရားတို့ မဖြစ်ပေါ်ရအောင် ပိတ်ဆီးတားမြစ်တတ်သော တရားခြောက်ပါး။ ကာမစ္ဆန္ဒ၊ ဗျာပါဒ၊ ထိနမိဒ္ဓ၊ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ အဝိဇ္ဇာ ဤခြောက်မျိုးဖြစ်သည်။
- အနုသယခုနစ်အင်** = မဖြစ်ပေါ်သေးဘဲ စိတ် သန္တာန်၌ ကိန်းနေသော တရားခုနစ်မျိုး။ ကာမရာဂ၊ ဘဝရာဂ၊ ပဋိဿ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ အဝိဇ္ဇာ ဤခုနစ်မျိုးဖြစ်သည်။
- သံယောဇဉ် ဆယ်တန်** = သတ္တဝါတို့ကို သံသရာစက်မှ မထွက်နိုင်အောင် ဖွဲ့နှောင်ဆွဲတွယ်တတ်သော တရားဆယ်ပါး။ ကာမရာဂ၊ ရူပရာဂ၊ အရူပရာဂ၊ ပဋိဿ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ သီလတဗ္ဗတပရာမာသာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဝိဇ္ဇာ ဤဆယ်မျိုးဖြစ်သည်။
- ကိလေသာ** = စိတ်ကို ညစ်နွမ်းစေတတ်၊ ပူလောင်စေတတ်သော တရား။ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ထိန၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဟိရိက၊ အနောတ္တပ္ပဟူ၍ ကိလေသာဆယ်ပါး။
- ထောင့်ငါးရာကိလေသာ** = လောကီစိတ်-၁၊ စေတသိက်-၅၂၊ ပေါင်း နာမ်တရား-၅၃။ နိပ္ပန္နရုပ်-၁၈။ လက္ခဏာရုပ်-၄၊ ပေါင်း ရုပ်တရား-၂၂။ နာမ်ရုပ်နှစ်ရုပ်ပေါင်း ၇၅။ ယင်းကို အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓ သန္တာန် နှစ်ပါးနှင့်မြှောက်-၁၅၀။ ယင်း ၁၅၀-

သည် အားလုံးကိလေသာ ဆယ်ပါး၏ အာရုံ
ဖြစ်သောကြောင့် ကိလေသာ ၁၀-ပါးနှင့်
မြောက်၊ ၁၅၀x၁၀= ၁၅၀၀ ဖြစ်၏။

အရဟတ္တမဂ္ဂ = မင်္ဂလေးပါးတွင် အထွတ်အထိပ်ဖြစ်သော
မင်္ဂ။

အာသဝက္ခယဉာဏ် = အာသဝေါတရား ကုန်ရာဖြစ်သောဉာဏ်။

ဝိဇ္ဇာသုံးပါး = ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်၊ အာဝက္ခယ
ဉာဏ်။

ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါး = ၁-ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်၊ ၂-ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်၊ ၃-
အာသဝက္ခယဉာဏ်၊ ၄-နတ်၏ နားကဲ့သို့
ကြားနိုင်သော ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဏ်၊ ၅-
သူတစ်ပါးစိတ်ကို သိနိုင်သော ပရစိတ္တဝိဇာနန
အဘိညာဏ်၊ ၆-တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်း
နိုင်သော ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဏ်၊ ၇-စိတ်
အလိုအတိုင်း ပြီးနိုင်သော မနောမယိဒ္ဓိ၊ ၈-
ဝိပဿနာဉာဏ်။

လူတမ္ပတ် = လူတွင်အမြတ်။

အပိုဒ် ၄

အာသယကိန်းဟန် = ကိန်းအောင်းနေသောအလို။

အာသယာနုသယဉာဏ် = သတ္တဝါတို့၏ အလိုကို သိသောဉာဏ်။

ဣန္ဒြေရင့်မရင့် = ပါရမီဓာတ်ခံ ရင့်မရင့်။

ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိဉာဏ် = ကျွတ်ထိုက်သော သတ္တဝါတို့၏ ပါရမီဓာတ်ခံ
ရင့်မရင့်ကို သိသောဉာဏ်။

- သဗ္ဗညုတဉာဏ် = အလုံးစုံကို အကုန်အစင် သိသောဉာဏ်။
- သင်္ခါရ = အကြောင်းတရားတို့ ပြုပြင်အပ်သည့် ရုပ်နာမ် တရား။
- ဝိကာရ = ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အခြင်းအရာ။
- လက္ခဏာ = ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ လက္ခဏာ။
- နိဗ္ဗာန် = ဝဋ်ဆင်းရဲ ငြိမ်းအေးမှု။
- ပညတ် = ခေါ်ဝေါ်သမုတ်သည့် အမည်အမျိုးမျိုး။
- ဧညျှမံ = သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော တရား ငါးပါး။ သင်္ခါရ၊ ဝိကာရ၊ လက္ခဏာ၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပညတ်။
- အနာဝရဏဉာဏ် = အပိတ်အပင် အဆီးအတား မရှိ မြင်သိသော ဉာဏ်။
- ယမိုက်ပြာဋိဟာ = ရေ၊ မီး၊ အစုံ အစုံ ထွက်စေသော တန်ခိုး။
- ယမကပါဋိဟာရိယဉာဏ် = ရေ၊ မီး၊ အစုံ အစုံ ထွက်စေသည့် တန်ခိုး ပြာဋိဟာကို ဖြစ်စေတတ်သောဉာဏ်။
- မဟာကရုဏာ = လွန်စွာကြီးမားသည့် ကရုဏာတော်ကို
- သမာပတ္တိဉာဏ် = ဝင်စားသည့် ဉာဏ်။
- ဆအသာဓာရဏဉာဏ် = အခြားပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် မဆက်ဆံသော မြတ်စွာ ဘုရား၌သာရှိသည့် ဉာဏ်တော်ခြောက်ပါး။
  - ၁- အာသယာနုသယဉာဏ်၊
  - ၂- ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိဉာဏ်၊

- ၃- သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊
- ၄- အနာဝရဏဉာဏ်၊
- ၅- ယမကပါဠိဟာရိယဉာဏ်၊
- ၆- မဟာကရုဏာ သမာပတ္တိဉာဏ်။

- စကြဝဠာ = ကမ္ဘာလောကဓာတ်။
- သမန္တာရပ် = ထက်ဝန်းကျင်ရပ်။
- ပသာဒစက္ခု = ပကတိမျက်စိ၊ ဓမ္မစက္ခုဟုလည်း ဆိုသည်။
အောက်မင်ဉာဏ်။
- ဉာဏစက္ခု = ဉာဏ်မျက်စိ။ အရဟတ္တမင်ဉာဏ်။
- ဒိဗ္ဗစက္ခု = နတ်မျက်စိကဲ့သို့ မြင်သော ဉာဏ်မျက်စိ။
- ဗုဒ္ဓစက္ခု = အာသယာနုသယဉာဏ်နှင့် ဣန္ဒြိယပရော-
ပရိယတ္တိဉာဏ်။
- သမန္တစက္ခု = သဗ္ဗညုတဉာဏ်။

အပိုဒ် ၅

- ပလ္လင် = ဘုရားဖြစ်ရာ အပရာဇိတပလ္လင်။
- အနိမိသ = ပလ္လင်တော်ကို မမှိတ်သောမျက်စိဖြင့် ခုနစ်
ရက်တိုင်တိုင် ရပ်၍ ရှုစားတော်မူရာဌာန။
(အနိမိသ သတ္တာဟ)။
- စင်္ဂမ = ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး စကြံကြွရာဌာန။(စင်္ဂမ
သတ္တာဟ)။

၂၂

ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး

- စတုတ္ထသတ္တာဟ = လေးပတ်မြောက် ရက်သတ္တပတ်။
- ရတနာရွှေအိမ် = ရတနာဃရ သတ္တာဟ။
- အဘိဓမ္မာ ခုနစ်ကျမ်း = ၁-ဓမ္မသင်္ဂဏီ၊ ၂-ဝိဘင်း၊
 ၃-ဓာတုကထာ၊ ၄-ပုဂ္ဂလပညတ်၊
 ၅-ကထာဝတ္ထု၊ ၆-ယမိုက်၊ ၇-ပဋ္ဌာန်း။
- ဝတ္ထုပသာဒိန္ဒြေ = အထည်ကိုယ်ခြပ် ဖြစ်သည့် တစ်ကိုယ်လုံး။
- နီလ = အညို။
- ပိတ = အဝါ၊ အရွှေ။
- လောဟိတ = အနီ။
- ဩဒါတ = အဖြူ။
- မဇ္ဈိဋ္ဌ = အနီနု။
- ပဘဿရ = ပြုံးပြုံးပြက်။
- ဂီဝါ = ရွှေ။
- သာခွာ = ဘော်ငွေ။

အပိုဒ် ၆

- ပရိမိုဇ် = သာသနာ့ပြင်ဘက် ရဟန်းတစ်မျိုး။
- တက္ကတွန်း = သာသနာ့ပြင်ဘက် ရဟန်းတစ်မျိုး။
- မုနေ = သူမြတ်။
- အရည်း = ရသေ့ရဟန်း။

- ဦးပြည် = ခေါင်းတုံးရိတ်ထားသော ရသေ့ရဟန်း။
- တပသီ = ရသေ့တစ်မျိုး။
- ဗေရာဂီ = သာသနာပ ရသေ့တစ်မျိုး။
- ဝါဒီ = အယူဝါဒရှိသူ။
- စရိုက်ဘာဝ = အပြုအမူအလေ့အကျင့်။
- သာသနာ့ဗဟိ = သာသနာတော်ပြင်ဘက်။
- အဓိသီလ = လွန်ကဲသောသီလ။
- အာပတ်ခုနစ်ပုံ = ၁-ပါရာဇိက၊ ၂-သံဃာဒိသေသံ၊ ၃-ထုလ္လစ္စဉ်း၊ ၄-ပါစိတ်၊ ၅-ပါဠိဒေသနီ၊ ၆-ဒုက္ကဋ္ဌ၊ ၇-ဒုဗ္ဘာသီ။
- ပါတိမောက္ခသံဝရ = ရဟန်းကျင့်ဝတ် ပါတိမောက် သိက္ခာပုဒ်ကို စောင့်စည်းခြင်း။
- ဣန္ဒြေခြောက်ပါး = မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ်။
- ဣန္ဒြေယသံဝရ = ဣန္ဒြေခြောက်ပါးကို စောင့်စည်းခြင်း။
- မိစ္ဆာဇီဝ = တရားနှင့်မညီသော အသက်မွေးခြင်း။
- အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ = သက်မွေးဝမ်းကြောင်း စင်ကြယ်မှု။
- ပစ္စဝေက္ခဏာ = ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း။
- ပစ္စယသန္နိသိတသီလ = ပစ္စည်းလေးပါးကို ဆင်ခြင်၍ မှီဝဲခြင်း။
- စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ = အလွန်စင်ကြယ်သော သီလလေးပါး။
  - ၁-ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလ၊
  - ၂-ဣန္ဒြေယသံဝရသီလ၊
  - ၃-အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ၊
  - ၄-ပစ္စယသန္နိသိတသီလ။

- သီလဝိသုဒ္ဓိ = သီလစင်ကြယ်မှု။
- မဟဂ္ဂုတ် = ရူပ၊ အရူပ။
- စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ = စိတ်စင်ကြယ်မှု။
- မိစ္ဆာဝါဒီ = ဖောက်ပြန်သော အယူရှိသူ။

ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော ဒိဋ္ဌိဝါဒ

၁။ ပုဗ္ဗန္တ ကပ္ပိက (ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိ)ဝါဒ ၁၈-မျိုး။
 ပုဗ္ဗ+အန္တ=ရှေးအတိတ်က ဖြစ်ခဲ့သော တရားစု(အကြောင်းအရာ)ကို+
 ကပ္ပိက=ကြံစည်စဉ်းစားသူတို့၏+ဝါဒ=အပြောအဆို အယူအဆ။

၂။ အပရန္တ ကပ္ပိက (အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိ)ဝါဒ ၄၄-မျိုး။
 အပရ+အန္တ=နောက်အနာဂတ်+တရားစုကို+ကပ္ပိက=ကြံစည်လေ့၊ စဉ်းစား
 လေ့၊ တွေးတောလေ့ရှိသူ။

၁။ ပုဗ္ဗန္တ ကပ္ပိက ဝါဒ ၁၈-မျိုး

၁-က။ သဿတဝါဒ ၄-မျိုး။

သဿတ=သတ္တဝါတို့ သန္တာန်၌ အတ္တရှိ၏။ ထိုအတ္တသည် ဘယ်အခါမျှ မပျက်စီးဘဲ မြဲ၏ဟု ယူဆသော အယူဝါဒ။

၁-ခ။ ဧကစ္စသဿတဝါဒ ၄-မျိုး။

ဧကစ္စ=အချို့+သဿတ=မြဲ၏။ ဧကစ္စ အသဿတ= အချို့မမြဲ။

၁-ဂ။ အနန္တာနန္တဝါဒ ၄-မျိုး။

အန္တ=လောကကြီးအဆုံးရှိ၏။ အနန္တ=လောကကြီး အဆုံးမရှိ။

အနန္တာနန္တဝါဒ=လောကကြီး အဆုံးလည်းရှိ၊ အဆုံးလည်းမရှိဟူသော အယူဝါဒ။

၁-ဃ။ အမရာ ဝိက္ခေပဝါဒ ၄-မျိုး။

အမရာဝိက္ခေပ = မပြီးပြတ်နိုင်သော အယူ။ စိတ်ထဲ၌ ထိုအယူရှိသည့် အတိုင်း ပြောအပ်သောစကားကို ‘အမရာ’ဟု ခေါ်၏။ ဝိက္ခေပ = ဝိ + ခေပ = အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံပြော၍ + ဖယ်ရှားရှောင်တိမ်းခြင်း။ (တစ်နည်း) အမရာမည်သော ငါးတစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုငါးသည် ငုပ်လိုက်ပေါ်လိုက်နှင့် ပြေးသွားကာ အရှောင်အတိမ်း ကောင်းလှသောကြောင့် ဖမ်း၍မမိနိုင်၊ ထိုငါးနှင့်တူသော အယူစကားကိုလည်း ‘အမရာဝိက္ခေပ’ဟု ခေါ်သည်။

၁-င။ အဓိစ္စ သမုပ္ပန္နဝါဒ ၂-မျိုး။

အဓိစ္စသမုပ္ပန္န။ အဓိစ္စ = အကြောင်းတစ်စုံတစ်ရာကို မစွဲမှီဘဲ (အကြောင်း မရှိဘဲ) + သမုပ္ပန္န = ဖြစ်သည်။ အတ္တသည် ဘာကြောင့်မှ ဖြစ်လာရသည် မဟုတ်၊ သူဖြစ်ချင်လို့ ဖြစ်သည်ဟူသော အယူကို အဓိစ္စသမုပ္ပန္နဟု ခေါ်သည်။

၁-က။ သဿတဝါဒ ၄-မျိုး

- (က) ဘဝပေါင်းများစွာကို ကိုယ်တိုင်သိမြင်သဖြင့် အတ္တသည် မြဲ၏။
- (ခ) ဆယ်ကမ္ဘာအထိ ကိုယ်တိုင်သိမြင်သဖြင့် အတ္တသည် မြဲ၏။
- (ဂ) ကမ္ဘာလေးဆယ်အထိ ကိုယ်တိုင်သိမြင်သဖြင့် အတ္တသည် မြဲ၏။
- (ဃ) ကိုယ်တိုင်မသိ၊ တွေးတောကြံဆ၍ အတ္တသည် မြဲ၏။ (တက္ကိပုဂ္ဂိုလ်)

[ဘဝပေါင်းများစွာ ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်ရာဝယ် ခန္ဓာအိမ်သာ တစ်မျိုး ပြီးတစ်မျိုး ပြောင်းလဲရ၏။ အတ္တ (ငါ)ကား မပြောင်းလဲ။ ခန္ဓာအိမ်၌ မပျက်မစဲ အမြဲတည်သောအတ္တသည် ဧကန်ရှိ၏။ ဤသို့ယူဆသူများ ဖြစ်ကြသည်။]

၁-ခ။ ဧကစ္စသဿတဝါဒ ၄-မျိုး

- (က) လောကကိုဖန်ဆင်းသော ဗြဟ္မာကြီးသည် မြဲ၏။ မိမိတို့ကား မမြဲ။
[ဣဿရနိမ္မာနဝါဒ = ဖန်ဆင်းဝါဒ]

ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး

(ခ) အပျော်အပါးများသော (ခိဉ္စာပဒေါသိက) နတ်တို့သည်မမြဲ။ အပျော် အပါးမများသော နတ်တို့သည်မြဲ၏။

ခိဉ္စာ = မြူးထူးပျော်ပါးမှုများသဖြင့်။ ပဒေါသ = ပျက်စီးရသောနတ်။

(ဂ) ဒေါသကြီးသော (မနောပဒေါသိက) နတ်တို့သည်မမြဲ။ ဒေါသမကြီး သောနတ်တို့သည်မြဲ၏။

[မန = ဒေါသစိတ်ကြောင့်။ ပဒေါသ = စုတေပျက်စီးရသူ။]

(ဃ) ရုပ်သည် မမြဲ၊ စိတ်သည်မြဲ၏။ (တက္ကီပုဂ္ဂိုလ်)

[သူကား လွန်လေပြီးသောအတိတ်ဘဝကို မမြင်။ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝပေါ်တွင် အချို့မြဲ၍ အချို့မမြဲဟု စဉ်းစားသူဖြစ်သည်။]

၁-ဂ။ အနန္တာနန္တဝါဒ ၄-မျိုး

- (က) လောကကြီး အဆုံးရှိ၏။ (အန္တဝါဒ)
- (ခ) လောကကြီး အဆုံးမရှိ။ (အနန္တဝါဒ)
- (ဂ) လောကကြီး အဆုံးလည်းရှိ။ အဆုံးလည်းမရှိ။ (အနန္တာနန္တဝါဒ)။
- (ဃ) လောကကြီး အဆုံးလည်းမဟုတ်၊ အဆုံးမရှိလည်းမဟုတ်၊ (နေဝအန္တာနာနန္တဝါဒ) (တက္ကီပုဂ္ဂိုလ်)

[မိမိတို့၏ ပထဝီကသိုဏ်းအားလျော်စွာ ထင်မြင်ယူဆချက်များဖြစ်၏။]

၁-ဃ။ အမရာဝိက္ခေပဝါဒ ၄-မျိုး

- (က) မုသားကြောက်၍ စကားကို ဖယ်ရှားတိမ်းရှောင်၏။
- (ခ) စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ကြောက်၍ ဖယ်ရှားတိမ်းရှောင်၏။

- (ဂ) ပညာရှိများ စစ်ဆေးမည်ကို ကြောက်၍ ဖယ်ရှားတိမ်းရှောင်၏။
- (ဃ) ညံ့ဖျင်း ထုံ့အခြင်းကြောင့် ဖယ်ရှားတိမ်းရှောင်၏။

[အမရာဝိက္ခေပ လေးမျိုးလုံး၌ သူတစ်ပါးကမေးသည်ကို မသိ၍ ရှောင်လွှဲနေခြင်းသာဖြစ်၍ ဘယ်နည်းဖြင့် မိစ္ဆာအယူဖြစ်နိုင်သနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။ ရှောင်လွှဲနေရုံဖြင့် မိစ္ဆာအယူ မဖြစ်ချေ။ “ငါ့မှာ မုသားဖြစ်လိမ့်မည်။ ငါ့မှာ ဥပါဒါန် ဖြစ်လိမ့်မည်။ ငါ့ကို စစ်ဆေးကြလိမ့်မည်” ဟု ငါဟူသော အတ္တစွဲရှိ၏။ ထိုသို့ အတ္တစွဲ အရင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အယူဝါဒဖြစ်သောကြောင့် ရှေးပုဂ္ဂိုလ် သုံးမျိုးကို မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူရှိသူဟု ဆိုရမည်။ စတုတ္ထပုဂ္ဂိုလ်ကား မောဟကြီးသဖြင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်မှန်း လုံးဝမသိ။ ထိုသို့မသိသည်ကို မသိရိုးမနေဘဲ ရှောင်လွှဲ၍ ဖြေဆိုမှုကိုပင် အကောင်းဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ သဘောကျသော အယူတစ်မျိုးဖြစ်၏။ ထိုအယူကိုပင် မှားသောအယူ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ) တစ်မျိုးဟု ဆိုရမည်။]

၁-င။ အဓိစွာသမုပ္ပန္န ၂-မျိုး

- (က) အသညသတ်ဘုံမှ စုတေခွဲသူ၏ အယူဝါဒ။

[သညာ (ဝါ) စိတ်မရှိသော သတ္တဝါတို့နေရာ ဘုံရောက်လာသူဖြစ်သည်။ သူသည် လူ့ဘုံရောက်မှ သညာကို စတွေ့ရသည်။ သို့ကြောင့် အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည်လည်းကောင်း အကြောင်းမရှိဘဲ ဖြစ်၏ဟုယူဆ၏။]

- (ခ) တက္ကီပုဂ္ဂိုလ်၏ အယူအဆ။

[ထိုသူကား လောကသည်လည်းကောင်း၊ အတ္တသည်လည်းကောင်း အကြောင်းမရှိဘဲ သူဖြစ်ချင်သလို ဖြစ်၏ဟု ကြံဆပြောပြသူဖြစ်သည်။]

ရှေးအတိတ်အကြောင်းအရာအစုကို ကြံစည်တတ်၊ အစဉ်လိုက်၍ မိစ္ဆာအယူကို ယူတတ်ကုန်သော သူတို့သည် ရှေးအတိတ်အကြောင်းအရာအစုကို အာရုံပြု၍ မိစ္ဆာအယူဖြစ်ဖို့ရန် အခြေခံစကား အမျိုးမျိုးတို့ကို ဤပြခဲ့သော အကြောင်း ၁၈-မျိုးတို့ဖြင့် စွဲမြဲစွာ ပြောဆိုတတ်ကြ၏။

၂။ အပရန္တကပိကဝါဒ ၄၄-မျိုး

၂-က။ ဥဒ္ဓမာဃာတနိက သညီဝါဒ ၁၆-မျိုး

[အာဃာတန = သေခြင်း = (သေရာကာလ) + ဥဒ္ဓ = အထက် (နောက်) သေပြီးနောက် အတ္တအကြောင်းအရာကို ပြောဆိုလေ့ရှိသူများကို “ဥဒ္ဓမာဃာတနိက” ဟု ခေါ်၏။]

၂-ခ။ ဥဒ္ဓမာဃာတနိက အသညီဝါဒ ၈-မျိုး။

၂-ဂ။ ဥဒ္ဓမာဃာတနိက နေဝသညီ နာသညီဝါဒ ၈-မျိုး။

၂-ဃ။ ဥစ္ဆေဒဝါဒ ၇-မျိုး။

၂-က။ ဥဒ္ဓမာဃာတနိက သညီဝါဒ ၁၆-မျိုး

- (က) အတ္တသည် အပြောင်းအလဲ (ရုပ်) သဘောရှိ၏။ သေပြီးနောက် ပျက်စီးခြင်းမရှိ၊ သညာလည်းရှိ၏။
- (ခ) အတ္တသည် ရုပ်သဘောမရှိ၊ သေပြီးနောက် ပျက်စီးခြင်းသဘောမရှိ၊ သညာလည်းရှိ၏။
- (ဂ) အတ္တသည် ရုပ်သဘော အရှိလည်းဟုတ်၏။ ရုပ်သဘောမရှိလည်း ဟုတ်၏။ သေပြီးနောက် ပျက်စီးခြင်းမရှိ၊ သညာရှိ၏။
- (ဃ) အတ္တသည် ရုပ်သဘောရှိသည်လည်းမဟုတ်။ ရုပ်သဘော မရှိသည်လည်း မဟုတ်၊ သေပြီးနောက် ပျက်စီးခြင်းမရှိ၊ သညာရှိ၏။
- (င) အတ္တသည် အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိ၏။ သေပြီးနောက် ပျက်စီးခြင်း မရှိ၊ သညာရှိ၏။
- (စ) အတ္တသည် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ၊ သေပြီးနောက် ပျက်စီးခြင်း မရှိ၊ သညာရှိ၏။

အစိန္တေယျဘုရားရှိခိုးကြီး ခက်ဆစ်အဓိပ္ပာယ်

- (ဆ) အတ္တသည် အဆုံးရှိလည်းဟုတ်။ အဆုံးမရှိလည်းဟုတ်၏။ သေပြီး နောက် ပျက်စီးခြင်းမရှိ။ သညာရှိ၏။
- (ဇ) အတ္တသည် အဆုံးရှိလည်းမဟုတ်။ အဆုံးမရှိလည်းမဟုတ်။ သေပြီး နောက် ပျက်စီးခြင်းမရှိ။ သညာရှိ၏။
- (ဈ) အတ္တသည် တစ်မျိုးတည်းသော သညာရှိ၏။ သေပြီးနောက် ပျက်စီးခြင်းမရှိ။ သညာရှိ၏။
- (ည) အတ္တသည် အမျိုးမျိုးသညာရှိ၏။ သေပြီးနောက် ပျက်စီးခြင်းမရှိ။ သညာရှိ၏။
- (ဋ) အတ္တသည် သေးငယ်သော သညာရှိ၏။ သေပြီးနောက် ပျက်စီးခြင်း မရှိ။ သညာရှိ၏။
- (ဌ) အတ္တသည် အတိုင်းအရှည် မရှိလောက်အောင် ကြီးကျယ်သော သညာရှိ၏။ သေပြီးနောက် ပျက်စီးခြင်းမရှိ။ သညာရှိ၏။
- (ဍ) အတ္တသည် စင်စစ် သုခရှိ၏။ သေပြီးနောက် ပျက်စီးခြင်းမရှိ။ သညာရှိ၏။
- (ဎ) အတ္တသည် စင်စစ် ဒုက္ခရှိ၏။ သေပြီးနောက် ပျက်စီးခြင်းမရှိ။
- (ဏ) အတ္တသည် သုခ၊ ဒုက္ခနှစ်မျိုးလုံးရှိ၏။ သေပြီးနောက် ပျက်စီးခြင်း မရှိ။ သညာရှိ၏။
- (တ) အတ္တသည် အဒုက္ခမသုခ (ဥပေက္ခာ)ရှိ၏။ သေပြီးနောက် ပျက်စီး ခြင်းမရှိ။ သညာရှိ၏။

[ဥဒ္ဓမာဃာတန အယူအဆ သညီဝါဒ ရှိကုန်သောသူတို့သည် ဤ ၁၆-ပါးသော အကြောင်းပြချက်တို့ဖြင့် အတ္တကို သေပြီးနောက် သညာရှိသည်ဟု ယူဆကြလေသည်။]

၂-ခ။ ဥဒ္ဒမာဃာတနိက အသညီဝါဒ ၈-မျိုး

- (က) အတ္တသည် အပြောင်းအလဲ (ရုပ်) သဘောရှိ၏။ သေပြီးနောက် မြဲ၏။ သညာမရှိ။
- (ခ) အတ္တသည် ရုပ်သဘောမရှိ၊ သေပြီးနောက်မြဲ၏။ သညာမရှိ။
- (ဂ) အတ္တသည် ရုပ်သဘောအရှိလည်း ဟုတ်၏။ ရုပ်သဘောမရှိလည်း ဟုတ်၏။ သေပြီးနောက်မြဲ၏။
- (ဃ) အတ္တသည် ရုပ်သဘောရှိသည်လည်းမဟုတ်။ ရုပ်သဘောမရှိလည်း မဟုတ် သေပြီးနောက်မြဲ၏။ သညာမရှိ။
- (င) အတ္တသည် အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိ၏။ သေပြီးနောက် မြဲ၏။ သညာမရှိ။
- (စ) အတ္တသည် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ။
- (ဆ) အတ္တသည် အဆုံးလည်းရှိ။ အဆုံးလည်း မရှိ။
- (ဇ) အတ္တသည် အဆုံးရှိလည်းမဟုတ်။ အဆုံးမရှိလည်းမဟုတ်။ သေပြီးနောက် မြဲ၏။ သညာမရှိ။

[ဥဒ္ဒမာဃာတနိက အသညီဝါဒရှိသော သူတို့သည် ဤရှစ်ပါးသော အကြောင်းပြချက်တို့ဖြင့် အတ္တကို သေပြီးနောက် သညာမရှိဟု ယူဆကြ၏။]

၂-ဂ။ ဥဒ္ဒမာဃာတနိက နေဝသညီနာသညီဝါဒ ၈-မျိုး

- (က) အတ္တသည် အပြောင်းအလဲ (ရုပ်) သဘောရှိ၏။ သေပြီးနောက် မြဲ၏။ သညာရှိလည်း မဟုတ်။ သညာမရှိလည်း မဟုတ်။
- (ခ) အတ္တသည် ရုပ်သဘောမရှိ။
- (ဂ) အတ္တသည်ရုပ်သဘောလည်းရှိ၏။ ရုပ်သဘောလည်းမရှိ။

- (ဃ) အတ္တသည် ရုပ်သဘောအရှိလည်းမဟုတ်။ ရုပ်သဘောမရှိလည်း မဟုတ်။
- (င) အတ္တသည် အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိ၏။
- (စ) အတ္တသည် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ။
- (ဆ) အတ္တသည် အဆုံးလည်းရှိ။ အဆုံးလည်းမရှိ။
- (ဇ) အတ္တသည် အဆုံးရှိလည်း မဟုတ်။ အဆုံးမရှိလည်း မဟုတ်။ သေပြီးနောက်မြဲ၏။ သညာရှိလည်းမဟုတ်။ သညာမရှိလည်း မဟုတ်။

[ဥဒ္ဓမာဃာတနိက နေဝသညီနာသညီဝါဒရှိသော သူတို့သည် ဤရှစ်ပါး သော အကြောင်းပြချက်တို့ဖြင့် အတ္တကို သေပြီးနောက် သညာရှိလည်း မဟုတ်၊ သညာ မရှိလည်း မဟုတ်ဟု ယူဆကြ၏။]

၂-ဃ။ ဥစ္ဆေဒဝါဒ ၇-မျိုး

[သတ္တဝါသည် သေလျှင် အသက်မရှိ၊ ပြတ်စဲတော့၏ ဟူသောအယူကို ဥစ္ဆေဒဝါဒဟု ခေါ်သည်။]

- (က) ခန္ဓာကိုယ် ပျက်စီးလျှင် အတ္တလည်း ပြတ်စဲပျောက်ပျက်၏။ သေပြီး နောက် ဘာမျှ မဖြစ်တော့ချေ။
- (ခ) လူ့ဘဝတစ်ဘဝမျှဖြင့် ဤအတ္တသည် မပြတ်စဲသေး၊ နတ်ဖြစ်ပြီး နောက်မှ အသက်မရှိ ပြတ်စဲတော့၏။ ဘာမျှထပ်၍ မဖြစ်တော့ချေ။
- (ဂ) နတ်ဘဝဖြင့် ဤအတ္တသည် မပြတ်စဲသေး။ ဗြဟ္မာဖြစ်ပြီးနောက်မှ အသက်မရှိ ပြတ်စဲတော့၏။ ဘာမျှထပ်၍ မဖြစ်တော့ချေ။
- (ဃ) အာကာသာနဉ္စာယတန ဘုံသို့ရောက်မှ အတ္တသည် ပြတ်၏။

ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး

- (င) ဝိညာဏဉာယတနာဘုံသို့ရောက်မှ အတ္တသည် ပြတ်၏။
- (စ) အာကိဉ္ဇညာယတနာဘုံသို့ ရောက်မှ အတ္တသည် ပြတ်၏။
- (ဆ) နေဝသညာနာသညာယတနာဘုံသို့ရောက်မှ အတ္တသည် ပြတ်၏။

[ဥစ္ဆေဒ အယူရှိကုန်သော သူတို့သည် ဤ ၇-မျိုးသော အကြောင်းပြချက်တို့ဖြင့် ထင်ရှားရှိသော သတ္တဝါတို့၏ ပြတ်စဲပျက်စီး ကင်းပျောက်ခြင်းကို ပြောဆိုကြ၏။]

၂-င။ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒ ၅-မျိုး

[လက်ရှိခန္ဓာကိုယ်၌ ဒုက္ခကင်း၍ ချမ်းသာစွာ နေရခြင်းကို **ဒိဋ္ဌဓမ္မ-နိဗ္ဗာန** = လောကီနိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်သည်။]

- (က) ကာမဂုဏ်ငါးမျိုးဖြင့် တင့်တယ်စံပယ်လျက် ခံစား စံစားရခြင်းသည် သတ္တဝါ၏ မွန်မြတ်သော ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်ဖြစ်၏။
- (ခ) ပထမဈာန်ကိုရသည့်အခါ အတ္တသည် မွန်မြတ်သော ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်၏။
- (ဂ) ဒုတိယဈာန်ကို ရသည့်အခါ အတ္တသည် မွန်မြတ်သော ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်၏။
- (ဃ) တတိယဈာန်သို့ရသည့်အခါမှ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်။
- (င) စတုတ္ထဈာန်ကို ရသည့်အခါမှ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်။

[ဤငါးမျိုးသော အကြောင်းပြချက်တို့ဖြင့် ထင်ရှားရှိသော သတ္တဝါတို့၏ မွန်မြတ်သော ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒကို ပြောဆိုယူဆကြသည်။]

နောက်အနာဂတ် အကြောင်းအရာအစုကို ကြံစည်တတ် ယူဆတတ်သော သူတို့သည် ဤပြခဲ့သော အကြောင်း ၄၄-မျိုးတို့ဖြင့် စွဲမြဲစွာ ပြောဆိုကြ၏။

ဤသို့လျှင် ရှေးအတိတ်ကဖြစ်ခဲ့သော အကြောင်းအရာများကို ကြံစည် စဉ်းစားသူတို့၏ အယူအဆ ဝါဒ ၁၈-မျိုးနှင့် နောက်အနာဂတ် အကြောင်းအရာ ကို ကြံစည်စဉ်းစားသူတို့၏ အယူအဆဝါဒ ၄၄-မျိုးအားဖြင့် (၆၂)ပါးသော ဒိဋ္ဌိဝါဒတို့ ဖြစ်သတည်း။

[ဤ ၆၂-ပါးသော ဒိဋ္ဌိတို့ကြောင့် အကျယ်ကို မုံရွေးဇေတဝန် ဆရာတော် ဘုရားကြီး ပြုစုတော်မူသော သမန္တစက္ခုဒီပနီကျမ်း ပထမစာအုပ်တွင် အလွယ် ကြည့်နိုင်ပါသည်။ မူရင်းကျကျ လေ့လာလိုပါက ဗြဟ္မဇာလသုတ်တွင် ကြည့်ရှု ကြပါကုန်။ ဤမှတ်ချက်ကိုမူ ဗြဟ္မဇာလသုတ်မှ အကျဉ်းချုပ်ကောက်နုတ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။]

- ဝိတဏှီ** = ဆန့်ကျင်သော အယူရှိသူ။
- ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ** = အယူအမြင် စင်ကြယ်မှု။
- ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ** = တစ်ဆယ့်ခြောက်ပါးသော ယုံမှား သင်္ကာကို လွန်မြောက်သောဉာဏ်၏ စင်ကြယ်မှု။
- တစ်ဆယ့်ခြောက်ပါးသော** = ယုံမှားခြင်း တစ်ဆယ့်ခြောက်ပါး။
- ယုံမှားသင်္ကာ**
  - ၁။ ငါသည် အတိတ်ကာလ၌ ဖြစ်ခဲ့သလော။
  - ၂။ ငါသည် အတိတ်ကာလ၌ မဖြစ်ခဲ့သလော။
  - ၃။ ငါသည် အတိတ်ကာလ၌ အဘယ်သို့သော သူ ဖြစ်ခဲ့သနည်း။
  - ၄။ ငါသည် အတိတ်ကာလ၌ အဘယ်သို့ ဖြစ်ခဲ့ သနည်း။
  - ၅။ ငါသည် အတိတ်ကာလ၌ အဘယ်သူ ဖြစ်ပြီး နောက် အဘယ်သူဖြစ်ခဲ့သနည်း။
  - ၆။ ငါသည် အနာဂတ် ကာလ၌ ဖြစ်လတ္တံ့လော။

ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး

၇။ ငါသည် အနာဂတ်ကာလ၌ မဖြစ်
လတ္တံ့လော။

၈။ ငါသည် အနာဂတ်ကာလ၌ အဘယ်
သို့သောသူ ဖြစ်လတ္တံ့နည်း။

၉။ ငါသည် အနာဂတ်ကာလ၌ အဘယ်
သို့ ဖြစ်လတ္တံ့နည်း။

၁၀။ ငါသည်အနာဂတ်ကာလ၌ အဘယ်
သူဖြစ်ပြီးနောက် အဘယ်သူ ဖြစ်
လတ္တံ့နည်း။

၁၁။ ငါသည် ဟုတ်ပါလေ၏လော။

၁၂။ ငါသည် မဟုတ်လေသလော။

၁၃။ ငါ ဘယ်သူဖြစ်သနည်း။

၁၄။ ငါ အဘယ်သို့ ဖြစ်သနည်း။

၁၅။ ငါသည် အဘယ်မှ လာသနည်း။

၁၆။ ငါသည် အဘယ်သို့ သွားလတ္တံ့နည်း။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

= မဂ်ဟုတ်မဟုတ်သိမြင်နိုင်သော ဉာဏ်
အမြင် စင်ကြယ်မှု။

ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

= မဂ်ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကို သိ
မြင်သော ဉာဏ်စင်ကြယ်မှု။

သဟဇာတ်

= တကွဖြစ်သော။

သမ္ပယုတ်

= အတူယှဉ်သော။

- သစ္စာလေးတန်ကို = သစ္စာအနက် ဆယ့်ခြောက်ချက်။
- ဆယ်ခြောက်နက်ဝေဖန်၍
- ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ = သစ္စာလေးပါးအမှန်တရားကို သိမြင်
သော ဉာဏ်အမြင်စင်ကြယ်မှု။
- တဒင်္ဂဝိမုတ္တိ = ကာမကုသိုလ်ဖြင့်ကိလေသာမှ အခိုက်
အတန်မျှ လွတ်မြောက်မှု။
- ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ = မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ဖြင့် ကိလေသာကို
ပယ်ခွာ လွတ်မြောက်မှု။
- သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိ = ဖိုလ်ဖြင့် ကိလေသာမှ အကြွင်းမဲ့
လွတ်မြောက်မှု။
- ပဋိစ္ဆေဒဝိမုတ္တိ = မဂ်ဖြင့် ကိလေသာမှ အကြွင်းမဲ့
လွတ်မြောက်မှု။
- ပဋိပဿမ္ဘနဝိမုတ္တိ = ဖိုလ်ဖြင့် ကိလေသာမှ ထပ်မံ လွတ်
မြောက်မှု။
- နိဿရဏဝိမုတ္တိ = ကိလေသာမှ လုံးဝလွတ်မြောက်မှု။
- အာဂါရမုနိ = လူဝတ်ကြောင်သူမြတ်။
- အနာဂါရမုနိ = ရဟန်းသူမြတ်။
- သေက္ခမုနိ = အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက်။
- အသေက္ခမုနိ = ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်။
- ပစ္စေကမုနိ = ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။
- မုနိန္ဒာဘိပဝရ = မုနိငါးပါးတို့ထက်မြတ်သော။
- အတုလမုနိ = အတုမရှိသော မြတ်စွာဘုရား။

အပိုဒ် ၇

- ဂင်္ဂါဝါဠု = ဂင်္ဂါမြစ်တွင်းရှိ သဲများ။
- အနန္တဂူ = အဆုံးမရှိသော နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်တော်မူသော။
- သီလသံဝရ = သီလစောင့်ခြင်း။
- ဣန္ဒြိယသံဝရ = ဣန္ဒြေခြောက်ပါး စောင့်စည်းခြင်း။
- ဘောဇနမတ္တညုတာ = ဘောဇဉ်၌ အတိုင်းအရှည်သိခြင်း။
- ဇာဂရိယာနုယောဂ = နိုးကြားခြင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်း။
- သဒ္ဓါ = ရတနာသုံးပါး၊ ကံနှင့် အကျိုးကို ယုံကြည်ခြင်း။
- သတိ = တရားမမေ့ခြင်း။
- ဟိရီ = မကောင်းမှုကို ရှက်ခြင်း။
- ဩတ္တပ္ပ = မကောင်းမှုကို ကြောက်ခြင်း။
- ဗာဟုဿစ္စ = အကြားအမြင်များခြင်း။
- ဝီရိယ = လုံ့လရှိခြင်း။
- ပညာ = အသိဉာဏ်ရှိခြင်း။
- လေးဖြာစျာန် = ပထမစျာန်၊ ဒုတိယစျာန်၊ တတိယစျာန်၊ စတုတ္ထစျာန်ဟူသော စျာန်လေးပါး။
- စရဏတရား = အကျင့်တရား။
- နာနာကုလ = လူမျိုးအသီးသီး။
- ဝေါဟာရသဒ္ဓါ = ဘာသာစကား။

- အတ္တပဋိသမ္ဘိဒါ = အနက်ကိုခွဲခြမ်း၍ သိသောဉာဏ်။
- ဝါစာဂီရတ် = နှုတ်ထွက်စကား။
- ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ = ဓမ္မကို ခွဲခြမ်း၍ သိသောဉာဏ်။
- ဝိဂြိုဟ်ဝစနတ် = ပုဒ်၏ အနက်ရင်း။
- ဓာတ် = ပုဒ်၏ရင်းမြစ်။
- ပစ္စည်း = ပုဒ်၏ နောက်ဆက်စကား။
- လိင် = ပုဒ်၏ ကူထွိလိင်၊ ပုလ္လိင်။
- အန် = ပုဒ်၏ အဆုံး။
- နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ = သဒ္ဒါနည်းကို ခွဲခြမ်း၍ သိသောဉာဏ်။
- သဒ္ဒါပညတ် = ဝေါဟာရစကားအဖြစ်။
- ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ = ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ သိသောဉာဏ်။
- ဣဒ္ဓိဝိဓ = တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းခြင်း။
- စေတောပရိယ = သူတစ်ပါး၏စိတ်ကို သိသောဉာဏ်။
- ယထာကမ္မူပဂ = ကံအတိုင်းဖြစ်နေကြသော (သတ္တဝါ တို့ကို မြင်သောဉာဏ်)
- အနာဂတံသ = နောင်ဖြစ်လတ္တံ့ကို မြင်သောဉာဏ်။
- ရူပဈာန်လေးရပ် = ပထမ၊ ဒုတိယ၊ တတိယ၊ စတုတ္ထ ဈာန်။
- အရူပဈာန်လေးရပ် = အာကာသာနဉ္စာယတန၊ ဝိညာဏဉ္စာယတန၊ အာကိဉ္စညာယတန၊ နေဝ-သညာနာသညာယတန။

ကျေးဇူးတော်
တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါး

= အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်တို့၌
မပိတ်မပင်သော ဉာဏ်ရှိတော်မူသည့်
သုံးပါး။

ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့သည်
ဉာဏ်တော်လျှင် ပြဋ္ဌာန်း၏။

ဉာဏ်တော်သို့ အစဉ်လိုက်၏။

သုံးပါးပေါင်းသော် ခြောက်ပါး။ ဆန္ဒ၊
ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊ ဝိမုတ္တိ
တို့၏ ယုတ်လျော့ခြင်းမရှိ။

ပေါင်းသော် တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး။ မြူးထူး
ခြင်းမရှိ၊ မြူးထူးလိုသော စကားမရှိ၊
ချွတ်ယွင်းသည်မရှိ၊ အဆောတလျှင်
ပြုသော အမှုမရှိ၊ ကြောင့်ကြခြင်းမရှိ၊
ပေါင်းသော် တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါး။

အံ့ဖွယ်တစ်ဆယ့်ရှစ်စုံ

= ၁၊ သင်္ကန်းတော်သည် ဖွပ်ရ၊ ဆိုးရ
ခြင်းမရှိ၊ နွမ်းရိခြင်း မရှိ။

၂၊ ဆံတော်သည် တောထွက်စ၊ က
ဖြတ်သည့်တိုင်း အသက်တော်ပတ်လုံး
လက်နှစ်သစ်မျှသာ ရှိခြင်း။

၃၊ ပရိက္ခရာရှစ်ပါးကို ဆောင်ယူတော်
မူသော်လည်းကိုယ်နှင့်မထိခြင်း။

၄၊ သပိတ်တော် ဆေးလျှင် လက်တော်
စင်နှင့်၍ လက်တော်ဆေးလျှင် သပိတ်
တော်စင်နှင့်ခြင်း။

၅။ မုန်ညင်းသီးခွံတည်းဟူသောကြုတ်
ထဲသို့ ဝင်တော်မူနိုင်ခြင်း။

၆။ ရောင်ခြည်တော်လွှတ်လျှင် အရပ်
ဆယ်မျက်နှာတိုင်အောင်နံ့ခြင်း။

၇။ ကိုယ်တော်ကို အသိန်းအသန်း
ဖန်ဆင်း၍ သတ္တဝါကို ချွတ်နိုင်ခြင်း။

၈။ ဇာတိခေတ်၊ အာဏာခေတ်၊
ဝိသယခေတ်သုံးပါး၌ အမိုက်ကိုလည်း
ကောင်း၊ အလင်းကိုလည်းကောင်း
ဖန်ဆင်းနိုင်ခြင်း။

၉။ ကိုယ်တော်ကို အထက်ကောင်း
ကင်သို့ ရောက်အောင် လဝန်းပေါ်
သကဲ့သို့ မြှင့်နိုင်ခြင်း။

၁၀။ သန့်ရှင်းသော၊ သာယာသော၊
သိလွယ်သော၊ နာချင်ဖွယ်သော၊
ပျံ့သော၊ လုံးသော၊ နက်နဲသော၊
ပဲ့တင်ထပ်သော အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံ
သော အသံတော်ဖြင့် ဟောတော်မူ
သည့် တရားတော်သည် ပရိသတ်
ရှိလေရာရာ ကြားနိုင်ခြင်း။

၁၁။ လူနတ်တို့၏စိတ်ကို သိနိုင်သော
အာသယာနုသယဉာဏ်။

၁၂။ ကျွတ်အံ့သော သတ္တဝါတို့ကို သိတော်မူနိုင်သော မဟာကရုဏာ သမာပတ္တိဉာဏ်။

၁၃။ ဤသူကား နက်ဖြန် ကျွတ်လတ္တံ့၊ ဤသူကား သန်ဘက်ခါ ကျွတ်လတ္တံ့ စသည်ဖြင့် သိနိုင်သော ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိဉာဏ်။

ဥေယျမံတရားငါးပါး။

ပေါင်း ၁၈ ပါး။

အပိုဒ် ၈

- ဒေဝပုတ္တမာရ် = မာရ်နတ်။
- ကိလေသမာရ် = ကိလေသာဆယ်ပါး။
- ခန္ဓမာရ် = ခန္ဓာငါးပါး။
- မစ္စမာရ် = သေခြင်းတရား။
- အဘိသင်္ခါရမာရ် = ပြုပြင်စီရင်မှု။
- သတိပဋ္ဌာန် = သတိတည်ဆောက်မှု။
- သမ္ပပ္ပဓာန် = ကောင်းစွာအားထုတ်မှု။
- ဣဒ္ဓိပါဒ် = မဟဂ္ဂုလ် လောကုတ္တရာ တရားထူးတို့ ဖြစ်ပေါ်ပြီးခြင်း၏ အခြေပါဒ် ဖြစ်သော တရား။

- ဣန္ဒြေ = မိမိတို့ဆိုင်ရာကိစ္စ၌ အစိုးရမှုရှိသော တရား။
- ဗိုလ် = ဆန့်ကျင်ဘက် တရားတို့ကြောင့် တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိ ခိုင်ခံ့အားကောင်း သောတရား။
- ဗောဇ္ဈင် = မဂ်ဉာဏ်ဟူသော ဗောဓိ၏ အစိတ် အင်္ဂါဖြစ်သော တရား။
- မဂ္ဂင် = မဂ်၏ အစိတ်အင်္ဂါဖြစ်သောတရား။
- ဗောဓိပက္ခိယ = မဂ်ဉာဏ်၏ အသင်းအပင်း၌ ဖြစ်ကြ သောတရား၊ သတိပဋ္ဌာန်-၄၊ သမ္မပ္ပဓာန်-၄၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်-၄၊ ဣန္ဒြေ- ၅၊ ဗိုလ်-၅၊ ဗောဇ္ဈင်-၇၊ မဂ္ဂင်-၈ ပါးအားဖြင့် ၃၇ ပါး ရှိသည်။
- မာရ်ဗိုလ်ပါ = မာရ်နတ်၏ စစ်သည်တပ်သား။
- အသင်္ခတ = အကြောင်းတရား မပြုအပ်သော။
- ခေမ = ဘေးကင်းရာနိဗ္ဗာန်။
- ဓမ္မာရုံ = မဂ်တရား၏ အာရုံနိဗ္ဗာန်။

အပိုဒ် ၉

- ဌာနာဌာန ကောသလ္လဉာဏ် = အရာဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို သိတတ်သောဉာဏ်။
- ဝိပါကဉာဏ် = ကံအထူးကို သိတတ်သောဉာဏ်။
- (ကမ္မဝိပါကန္တရဉာဏ်)

- သဗ္ဗတ္ထဂါမိနီညဏ် = ကံ၏ အပိုင်းအခြားကို သိတတ်သော ညဏ်။
- နာနာဓာတုညဏ် = ဓာတ်တို့၏ အထူးအပြားကို သိတတ်သောညဏ်။
- အဓိမုတ္တိညဏ် = သတ္တဝါတို့၏အလို နှလုံးသွင်းကို သိတတ်သောညဏ်။
- ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိညဏ် = ဣန္ဒြေရင့်မရင့်ကို သိတတ်သောညဏ်။
- ဈာနာဒိသံကိလေသညဏ် = ဈာန်စသည်တို့၏ ညစ်ညူးခြင်းကို သိတတ်သောညဏ်။
- ခေတ်သုံးထပ် = ဇာတိခေတ်၊ အာဏာခေတ်၊ ဝိသယခေတ်သုံးပါး။
- လောကုတ္တရာတရားမြတ်ကိုးပါး = မင် ၄-ပါး + ဖိုလ် ၄-ပါး + နိဗ္ဗာန် ၁။ (အချို့မူ၌ ၈ ပါးဟု ဆိုသည်။)
- နရက် = ငရဲဘုံ။
- သုံးခရိုင် = ကာမဘုံ၊ ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံ ၃-ပါး။
- ဂုဏ် အရဟတ် = မြတ်သောဂုဏ်။

အပိုဒ် ၁၀

- အမုဆက္ကသတ = ခြောက်ရာမှာ ငါးဆယ်လျော့ဟူသည့် သဘော၊ ငါးရာ့ငါးဆယ်ဇာတ်တော်များကို ဆိုသည်။ (အမု=အခွဲနှင့်တကွ၊ ဆက္ကသတ=ခြောက်ရာ)။

- အနန္တဘဝ = အဆုံးမရှိသောဘာဝ။
- နေပရိစ္စာဂ = ပစ္စည်းဥစ္စာကို စွန့်ခြင်း။
- ပုတ္တပရိစ္စာဂ = သားသမီးကို စွန့်ခြင်း။
- ဘရိယပရိစ္စာဂ = မယားကို စွန့်ခြင်း။
- အင်္ဂပရိစ္စာဂ = မျက်စိစသော အင်္ဂါကိုစွန့်ခြင်း။
- ဇီဝိတပရိစ္စာဂ = အသက်ကိုစွန့်ခြင်း။
- ဟေတုသမ္ပဒါ = အကြောင်းပြည့်စုံခြင်း။
- ရံသီနေပြောက် = နေရောင် နေပြောက်။
- နေရူပဗ္ဗတ = မြင်းမိုရ်တောင်။
- သီလာတောင် = ကျောက်တောင်။
- တစ်ပြိုင်တည်လျက် = အတူဖြစ်၊ အတူပျက်သော
- တစ်ပြိုင်ပျက် = စကြဝဠာကုဋေတစ်သိန်း။

အပိုဒ် ၁၁

- ဒဿနာကာရ = မြင်ပုံအခြင်းအရာ။
- သောဠသ = တစ်ဆယ့်ခြောက် (သစ္စာအနက် ဆယ့်ခြောက်ချက်)။
- မေဃဝန် = အလွန်သည်းထန်သော မိုးကြီး။
- ဓမ္မဘေရီ = တရားတည်းဟူသောစည်တော်။
- မေဒနီ = အဆီ၊ အနှစ်။

- ဒေဝါတိဒေဝိန္ဒ = နတ်တကာတို့ထက် မြတ်သောနတ်။
- ဗြဟ္မာတိဗြဟ္မိန္ဒ = ဗြဟ္မာတကာတို့ထက်မြတ်သောဗြဟ္မာ။
- တိဘဝပါရဂူ = ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပဟူသော ဘဝသုံးပါး၏ တစ်ဖက်သို့လည်း ရောက်သည့် မြတ်စွာဘုရား။
- အဘိဘူပါမောက္ခ = ဗြဟ္မာတို့၏ အကြီးအကဲ။
- အနုတ္တရ = မိမိထက် လွန်မြတ်သူ မရှိသော။
- မဟာဓမ္မရာဇ် = တရားမင်း မြတ်စွာဘုရား။

